

Jaarverslag KNMP

2023

COLOFON

©KNMP

Productie: bureau KNMP

Den Haag, 23 mei 2024

communicatie@knmp.nl

[KNMP.nl](https://www.knmp.nl)

Aan de totstandkoming van het KNMP Jaarverslag is uiterste zorg besteed. Eventuele wijzigingen en drukfouten voorbehouden. KNMP is de handelsnaam van KNMP Holding BV, een 100% deelneming van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij ter bevordering der Pharmacie.

** Overal waar hij staat in deze tekst, wordt hij/zij/hen bedoeld.*

Jaarverslag KNMP 2023

Missie

De KNMP bevordert een optimale, wetenschappelijk gefundeerde, innovatieve, farmaceutische patiëntenzorg door apothekers. Vanuit deze ambitie behartigt de KNMP de belangen van alle apothekers en apotheken.

Voorwoord

Apothekers werken samen

'Apothekers werken samen', luidde de titel van het jaarplan 2023.

Terugkijkend op weer een bewogen farmaceutisch jaar, doemt bij het verschijnen van het jaarverslag de vraag op of dit is gelukt. Het antwoord is helder: ja! Wie de eerste pagina's over de activiteiten binnen de vereniging leest, komt tal van voorbeelden tegen waar de samenwerking is gerealiseerd.

In 2023 is het visietraject 'Apotheker in 2040' gestart en daar hebben alle verenigingen binnen onze beroepsgroep elkaar gevonden. De KNMP, de NVZA, de NIA, jong NVZA en de VJA trokken en trekken gezamenlijk op. Het is een belangrijk traject over de toekomst en de relevantie van ons schitterende vak.

Wij hebben als apothekers op vele terreinen samengewerkt in 2023. Internationaal hebben we onze collega's ontmoet en stonden Nederlanders op het podium tijdens het wereldcongres van de FIP. Op Europees niveau is de KNMP de voorzittersstoel voor het nieuwe jaar gegund. Maar ook in de regio weten we elkaar steeds beter te vinden. Als apothekers onderling, in de contacten met de verschillende beroepsgroepen waarmee we dagelijks verkeren. Voorschrijvers en verpleegkundigen vormen met ons een driehoek en in het Integraal Zorgakkoord (IZA) behoren we als medicatiespecialisten tot de basisopstelling. Dat alles in het belang van de patiënt, onze relatie met de Patiëntenfederatie Nederland is van grote betekenis.

Ook qua duurzaamheid is de ons toegeworpen handschoen opgepakt. We zijn betrokken bij de Green Deal 3.0, er is een Toolkit Groene Apotheker en ook in ons eigen verenigingsgebouw zijn we tegenwoordig veel zuiniger met energie. Van belang is ook de financiële steun vanuit de KNMP aan het werk van ABS-artsen. Het steunpunt ABS-artsen adviseert en begeleidt artsen, maar ook andere zorgprofessionals zoals apothekers, die te maken hebben met problematisch middelengebruik en verslaving. Ook als het gaat om de zorg voor onszelf, werken we samen.

In de AV vlak voor de zomer hebben we een compleet bestuur kunnen presenteren, waarbij alle secties - LOA, WSO en AGM - zijn vertegenwoordigd. Ook hier geldt dat een goede onderlinge samenwerking ons verder brengt. Alleen ga je harder, samen kom je verder, zegt de tekst op een tegeltje dat ik bijna dagelijks passeer.

De titel van het jaarplan 2023 is dus volledig waargemaakt en daar houdt het niet mee op. Apothekers werkten samen, apothekers werken nu nog overal samen en zullen richting 2040 blijven samenwerken.

Aris Prins

Voorzitter KNMP

Den Haag, 23 mei 2024.

Inhoudsopgave

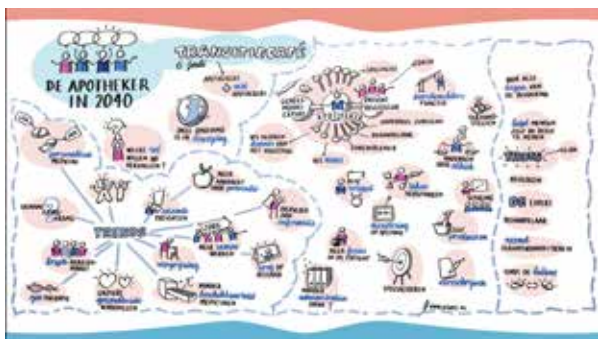
De vereniging	8
De Apotheker in 2040	8
Verkiezingen	8
Publiekscampagnes	8
Apotheek.nl	9
UA	9
Internationaal	10
Ondersteuning van de regio's	10
Duurzaamheid	10
Ondersteuning bij verslaving	11
Goed bestuur	11
Levendige vereniging	11
Mijn KNMP	12
Het beroep	13
Professionele Standaard farmaceutische zorg	13
Hulpmiddelenzorg	13
Gepast gebruik	13
Onderzoek	13
KNMP Zorginnovatieprijs	13
Productzorg en bereiden	14
Transparantie	14
Opleiding, deskundigheid en professionaliteit	14
De branche	15
Integraal Zorgakkoord (IZA)	15
Bekostiging farmaceutische zorg	15
Contractering	15
Verantwoord Wisselen	16
Administratieve lasten	16
GVS	16
Vitamine D	17
Verzekerde pakket	17
Zorgmijding	17
Subsidies	17
GDV	17
Beschikbaarheid geneesmiddelen	18
Ondersteuning apothekers bij recalls	19
VIPP Farmacie	19
Toestemmingsvoorziening Mitz	19
Elektronische gegevensuitwisseling	19
Promotie werken in de apotheek	19

Arbeidsinspectie	20
CAO	20
De expertisecentra	21
Geneesmiddel Informatie Centrum (GIC)	21
Farmacogenetica	21
Samenwerken en standaardiseren	21
Medicatiebewaking	22
Kinderformularium	22
Literatuuranalyse en kunstmatige intelligentie	22
Laboratorium der Nederlandse Apothekers Productzorg	22
LNA-helpdesk	22
Farmanco	22
Farmaceutische kengetallen	23
G-Standaard	23
Financiële verantwoording	24
Juridische structuur KNMP	24
Leden	24
Overige informatie	25
Investeringen	25
Financiële positie	25
Human resources	25
Resultaatontwikkeling	27
Verwachtingen voor 2023 en daaropvolgende jaren	27
Risicomanagement	28
Methodiek	28
Invulling	28
Continuïteit	28
Fraude en onregelmatigheden	29
Conclusie	30
Samenstelling Bestuur KNMP, WSO, LOA, AGM en directie	32
Bijlage Vereniging KNMP organogram	34
Bijlage KNMP Bureau organogram	35
Jaarrekening KNMP 2023	
1.1 Geconsolideerde balans per 31 december 2023	38
1.2 Geconsolideerde staat van baten en lasten over 2023	40
1.3 Kasstroomoverzicht over 2023	41
1.4 Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 2023	43
2.1 Enkelvoudige balans per 31 december 2023	56
2.2 Enkelvoudige staat van baten en lasten over 2023	58
2.3 Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening 2023	58
3. Overige gegevens	61
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	66

De vereniging

De Apotheker in 2040

In het voorjaar gaat het visietraject 'De Apotheker in 2040' van start. Het is een gezamenlijk traject van alle beroepsgerichte apothekersverenigingen: KNMP, NVZA, NIA, VJA, JongNVZA en Jong NIA. Met dit visietraject willen de beroepsgerichte apothekersverenigingen bepalen waar de apotheker in 2040 voor staat. Gedurende het jaar zijn apothekers en andere belanghebbende partijen tijdens een startconferentie en transitiecafés de dialoog aangegaan over de belangrijkste trends en ontwikkelingen, en de positiebepaling. Waar staan de apothekers in 2040, en

waar staan zij voor? De eerste fase van het visietraject is eind 2023 afgerond. In de volgende fase, die begin 2024 start, wordt gezamenlijk de route bepaald. Hoe komen we waar we willen zijn, wat moet daarvoor gebeuren, en wie gaan dat doen.

Verkiezingen

Door de val van het kabinet vinden in het najaar van 2023 verkiezingen plaats. Richting deze verkiezingen vraagt de KNMP politiek Den Haag en de opstellers van de verkiezingsprogramma's om meer ruimte en vertrouwen zodat de expertise van de apotheker en het apotheekteam beter kan worden benut. De KNMP pleit voor een betere beschikbaarheid van geneesmiddelen en om apothekers meer professionele autonomie te geven om bij geneesmiddelentekorten alternatieven aan te reiken. Ook wordt gevraagd de zorgfunctie van de apotheek en apotheker te versterken door een herinrichting van de bekostiging van de apotheek die meer recht doet aan de farmaceutische zorgverlening. Daarnaast richt de KNMP haar pijlen op een duurzaam,

toekomstbestendig verzekerd geneesmiddelenpakket en het optimaliseren van de gegevensuitwisseling in de zorg.

Bij het verschijnen van de verkiezingsprogramma's blijkt de boodschap van de KNMP gehoor te hebben gevonden. Verschillende politieke partijen besteden in hun programma's aandacht aan de geneesmiddelentekorten, het preferentiebeleid van zorgverzekeraars en het verminderen van administratieve lasten.

Publiekscampagnes

In 2023 richt de KNMP zich met verschillende campagnes tot het publiek. Begin 2023 lanceert de KNMP de campagne 'Vriendelijk verzoek van uw apotheker'. De publiekscampagne informeert patiënten over drie veranderingen in de apotheek vanaf 1 januari 2023: vitamine D stroomt uit het basispakket, de Leidraad Verantwoord Wisselen is geldig en de vergoeding van een baxterrol wijzigt. De campagne vraagt patiënten om aardig te blijven tegen de apotheker en zijn team, omdat zij de veranderingen krijgen opgelegd.

In de vakantieperioden organiseert de KNMP de campagne 'Goed voorbereid op reis.' Apothekers kunnen kosteloos publieksmaterialen zoals posters bestellen met geneesmiddeladvies voor reizende patiënten. Ook zijn er animaties beschikbaar voor sociale media en voor op het wachtkamerscherf in de apotheek. Deze materialen ondersteunen apothekers en hun teams om patiënten, die op reis gaan, gericht geneesmiddelenadvies te geven.

Doe mee met de publiekscampagne 'Samen met je apotheker'

In september start de KNMP-campagne 'Samen met je apotheker'. De campagne informeert het Nederlandse publiek over de rol van de apotheker als medicatiespecialist. De boodschap van de campagne is dat patiënten samen met hun apotheker de juiste medicijnkeuzes kunnen maken. Het doel van de campagne is om het imago van de apotheker als medicatiespecialist te versterken. De campagne bestaat uit advertenties op sociale media en nieuwswebsites, radiospots en materialen die de leden zelf kunnen inzetten voor de campagne.

Apotheek.nl

Apotheek.nl wint voor de zesde keer op rij de award

voor Beste Website van het jaar, in de categorie 'gezondheid'. De award werd voor het eerst gewonnen in 2018. De titel bekrachtigt de rol die Apotheek.nl speelt bij het ondersteunen van apothekers en hun apotheketeam in hun werk.

Apotheek.nl is door en voor apothekers en hun team. Zo zijn de medicijnvideo's, waarin apothekers de werking van een geneesmiddel uitleggen, mede tot stand gekomen samen met de leden.

Uit onderzoek blijkt dat de leden Apotheek.nl waarderen. Apotheek.nl wordt veel gebruikt en scoort gemiddeld een 8,6. Het merendeel van de respondenten vindt dat Apotheek.nl hen ondersteunt in de rol van medicatiespecialist. De leden doen ook een aantal aanbevelingen. De resultaten worden gebruikt om Apotheek.nl nog beter in te richten voor leden, medicijngebruikers en andere websitebezoekers.

Nieuw in 2023 op Apotheek.nl zijn de 140 samenvattingen van de meest voorgeschreven geneesmiddelen. Deze geven in één oogopslag de belangrijkste informatie weer over een bepaald geneesmiddel. Apothekers kunnen de samenvattingen uitprinten om mee te geven aan de patiënt of versturen via e-mail.

UA

De KNMP neemt per 1 februari het vakblad voor apothekers-assistenten, UA, over. Door deze overname kan de KNMP ook apothekersassistenten van waardevolle informatie voorzien over nieuwe ontwikkelingen binnen de farmacie, als belangrijke ondersteuning bij hun dagelijkse zorg voor patiënten. UA wordt zes keer per jaar uitgebracht.

Internationaal

De Algemene Vergadering van de Pharmaceutical Group of the European Union (PGEU) kiest voor 2024 KNMP-voorzitter Aris Prins, als voorzitter. Prins wil zich met de PGEU inzetten om te borgen dat de rol van apothekers erkend blijft, ook na de COVID-pandemie. De ontwikkelingen in Europa hebben direct invloed op de leden. De komende periode staan verschillende wetgevingstrajecten op de Europese politieke agenda die de farmacie en ook de Nederlandse apothekers raken. Naast de rol van de apotheker als zorgverlener en bij medicatieoverdracht zal hij aandacht vragen voor de onderwerpen geneesmiddelen tekorten, herziening Europese geneesmiddelenwetgeving, en tekorten in de arbeidsmarkt.

Tijdens het congres van de International Pharmaceutical Federation (FIP) in Brisbane wordt KNMP-lid prof. dr. Aukje Mantel-Teeuwisse de FIP Fellowship Award toegekend voor haar internationaal sterke leiderschap en bijdragen aan de vooruitgang van de farmacie. Aukje Mantel-Teeuwisse is sinds 2021 lid van het uitvoerend comité van FIP Academic Section voor een periode van vier jaar, en actief in het FIP Technology Forum.

Op het FIP-congres hebben vertegenwoordigers van de KNMP best practices gepresenteerd. Er zijn presentaties gehouden over de rol van apothekers in de Green Deal, die in Nederland is afgesloten, en hoe apothekers met Farmanco oplossingen verzorgen richting patiënten.

Ondersteuning van de regio's

De KNMP biedt regionale samenwerkingsverbanden van apothekers op verschillende manieren ondersteuning.

Zo organiseert de KNMP twee Netwerkbijeenkomsten voor de regionale apothekersorganisaties. Veel regio's nemen deel en de waardering voor de bijeenkomsten is hoog.

Voor de bestuurders van de verenigingen wordt in het voorjaar en najaar een leergang georganiseerd. Eind 2023 hebben al ruim 90 regiobestuurders de vierdaagse training gevolgd.

Op de website en de online community publiceert de KNMP informatie en voorbeelden van succesvolle samenwerking in de regio. De KNMP faciliteert de onderlinge uitwisseling tussen regio's via clusteroverleggen van regionale apothekersorganisaties en een grootstedelijk overleg.

De regionale samenwerkingsverbanden die bij de KNMP zijn geregistreerd, kunnen in 2023 via de SFK kosteloos toegang krijgen tot getotaliseerde data van de regio. Met behulp van BI-tool SFK Select kunnen apothekers regionale tellingen maken van bijvoorbeeld de ontwikkeling van het aantal verstrekkingen van sterkwerkende opioïden, het aantal verstrekkingen dat onder een regionaal longformulier valt of de ontwikkeling van het aantal diabetespatiënten in de regio.

Duurzaamheid

De KNMP ondertekent 4 november 2022, samen met andere branche- en koepelorganisaties in de zorg en de rijksoverheid, de Green Deal Duurzame Zorg 3.0.

Het doel van dit akkoord is 55 procent minder directe CO2-uitstoot in 2030 en klimaatneutrale zorg in 2050. Zorgpartijen, waaronder de KNMP, roepen de politiek op financiële middelen vrij te maken in de rijksbegroting voor de verduurzaming van de zorg. Focus voor de KNMP is thema V: Verminderen milieubelasting medicijnen(gebruik). De vicevoorzitter van de KNMP, Nicole Hunfeld, spreekt op het FIP-congres over de rol van apothekers in de Green Deal 3.0.

De KNMP ondersteunt haar leden op het gebied van duurzaamheid met een Toolkit Groene Apotheek. Deze

telt handvatten om apothekers te helpen bij het verduurzamen van de apotheek, praktijkvoering en farmaceutische zorg. In de 'Week van ons water' is er extra aandacht voor de inzameling van medicijnresten.

De KNMP initieert ook duurzaamheidsprojecten in eigen huis. Zo is in 2023 het gebouw voorzien van zonnepanelen en ledverlichting. Elektrisch rijden wordt gestimuleerd.

Ondersteuning bij verslaving

In december ondertekenen de KNMP en KNMG een overeenkomst waardoor de KNMP gedurende vijf jaar het werk van ABS-zorgprofessionals gaat steunen. Het steunpunt ABS-artsen adviseert en begeleidt artsen, maar ook andere zorgprofessionals zoals apothekers, die te maken hebben met problematisch middelengebruik en verslaving. Hiermee geeft de KNMP tevens invulling aan de KNMP-richtlijn Praktijkvoering.

Goed bestuur

Richting de Algemene Vergadering (AV) van juni

stemmen de leden voor de benoeming van twee nieuwe KNMP-bestuursleden. De AV benoemt Jos Lüers en Thomas Kanis. Lüers zal als portefeuillehouder beroep openbare farmacie tevens voorzitter zijn van de Wetenschappelijke Sectie Openbaar apothekers (WSO). Kanis neemt de rol van secretaris op zich. De AV van juni herbenoemt de zittende KNMP-bestuursleden Reinier Bax en Jacco Pesser voor een periode van drie jaar. Eind december benoemt het KNMP-bestuur Nienke Oosterhof in de WSO.

Levendige vereniging

De KNMP kan door actieve betrokkenheid van haar leden de ambities van een breed en divers verenigingscollectief realiseren. De leden ontmoeten elkaar en gaan het gesprek aan, over de professie die hen bindt, tijdens de verschillende ledenbijeenkomsten.

Het KNMP Voorjaarscongres heeft in 2023 als thema psychofarmaca. Het Najaarscongres, dat in het teken staat van obesitas, kent een recordopkomst aan deelnemers. Tijdens dat congres reikt bestuurslid

Thomas Kanis de KNMP Studentenprijs 2023 uit aan Mirthe Oude Lansink (Groningen), Tineke Hulshof (Groningen), Nicole ter Laak (Leiden), Rozita Abdolrahimi Raeni (Leiden), Anouk van Kan (Utrecht) en Ronja van Berkum (Utrecht).

Hoogleraren en docenten hebben de studenten voor deze prijs voorgedragen vanwege hun uitstekende studieresultaten, motivatie en inzet.

In 2023 worden zes actualiteitsessies georganiseerd. Tijdens de sessies gaan bestuurders van de KNMP en andere deskundigen in op voor de leden belangrijke ontwikkelingen.

De districtsledenbijeenkomsten staan in het teken van de geneesmiddeltekorten en samenwerken in verbinding.

Aan het WSO-webinar in het voorjaar over 'Samen zorgen voor de oudere, chronisch zieke patiënt' werken vier Special Interest Groups (SIG's) mee. De SIG Diabetes levert daarnaast een bijdrage aan het najaarswebinar van de WSO over 'Diabeteszorg in de praktijk'. Voorafgaand aan het webinar van december vindt de sectieledenvergadering van de WSO plaats.

De sectie Apotheker Geneesmiddel en Maatschappij (AGM) organiseert in 2023 verschillende bijeenkomsten waar inhoud en netwerken centraal staan met als thema's farmacogenetica, off-label, geneesmiddeltekorten en bespiegelingen op politieke besluitvorming.

Mijn KNMP

Als KNMP-leden inloggen op KNMP.nl komen zij vanaf 2023 eerst in de 'mijn omgeving'. Hier kunnen zij de ledenlijst raadplegen en hun gegevens inzien. De nieuwe 'Mijn KNMP' is overzichtelijker en gebruiksvriendelijker ingericht.

De Wetenschappelijke Sectie Openbaar apothekers (WSO) en de Sectie Landelijke Openbare Apotheken (LOA) organiseren in 2023 verschillende gezamenlijke webinars met als thema's de KNMP-richtlijn Praktijkvoering, de Geïndividualiseerde Distributievorm (GDV), een terugblik op 2023 en een vooruitblik op het komende jaar en Palliatieve zorg.

Het beroep

Professionele standaard farmaceutische zorg

In het najaar kunnen leden commentaar geven op de KNMP-conceptrichtlijn Patiëntendossier. De richtlijn bevat aanbevelingen voor het inrichten van het dossier en het vastleggen van patiënt- en medicatiegegevens. Daarnaast beschrijft de richtlijn de taken en

verantwoordelijkheden van de openbaar apotheker ten aanzien van het beheer van het patiëntendossier. Het betreft een nieuwe richtlijn voor de beroepsgroep. Verder is de KNMP-richtlijn Diabetes grondig herzien en geautoriseerd.

Hulpmiddelenzorg

In het voorjaar heeft de NZa het initiatief genomen om de knelpunten rondom farmaceutische zorg in spoedsituaties op te lossen. Dit traject resulteert eind 2023 in een brief van de NZa waarin met name ZN wordt opgeroepen tot concrete actie. Eind 2023 kondigt de minister van VWS een marktscan extramurale hulpmiddelen aan voor het voorjaar van 2024.

Gepast gebruik

In januari spreekt de KNMP haar zorg uit over een voorgestelde wijziging van de Geneesmiddelenwet. Als medicatiespecialisten maken apothekers zich zorgen over de eenvoud waarmee UAD-middelen straks, op meer plekken, voor het grijpen zijn. Een brede beschikbaarheid van UAD-geneesmiddelen maakt het voor apothekers ingewikkelder om het medicatieoverzicht van patiënten compleet te houden, en de medicatieveiligheid te borgen.

Minister Kuipers (VWS) geeft in maart richting de Tweede Kamer aan blij te zijn met de initiatieven die het zorgveld, waaronder apothekers, ontplooit

rondom het verantwoord afbouwen van medicatie bij ouderen, en het afbouwen van specifieke medicatie zoals antidepressiva en opioïden. Een nieuw document van KNMP, NHG, NVvP en patiëntenkoepel MIND biedt zorgverleners en patiënten handvatten bij het voorbereiden en begeleiden van de afbouw van antidepressiva.

Gedurende het jaar komen nieuwe adviezen beschikbaar voor onder andere. antidepressiva, hormonale anticonceptiva en DOAC's bij gebruik na bariatrische chirurgie of bij morbide obesitas.

Onderzoek

Na de zomer zet de KNMP een onderzoekscall 2024-2029 uit. In afwijking tot eerdere jaren gaat het om een call voor het uitvoeren van onderzoek bij een vooraf vastgestelde onderzoeksvraag. Onderzoeksconsortia worden opgeroepen onderzoek te doen naar het effect van een door de apotheker gecoördineerde, gepersonaliseerde geneesmiddelenbegeleiding bij patiënten met hartfalen.

KNMP Zorginnovatieprijs

Het Leids Academisch Netwerk Apothekers (LANA) is de winnaar van de KNMP Zorginnovatieprijs 2023, die tijdens het KNMP Voorjaarscongres wordt uitgereikt. Het LANA is een project gestart om informatie over oncologische patiënten uit het ziekenhuis bij openbaar apothekers te brengen. Door openbaar apothekers

actief en tijdig op de hoogte te stellen en samen met ziekenhuisapothekers en oncologen onderwijs te geven en te volgen, krijgen oncologische patiënten

ook in de eerste lijn gepaste zorg. Voor de KNMP Zorginnovatieprijs 2023 selecteerde de jury twee genomineerden uit negen inzendingen. De tweede nominatie was voor 'BijsluiterPlus'. Leden konden stemmen voor een van de genomineerden.

Productzorg en bereiden

Begin 2023 overlegt de KNMP bij VWS over de lopende herziening van de Europese geneesmiddelenwetgeving toegespitst op het aandachtsterrein apotheekbereidingen. De KNMP pleit voor het behoud van apotheekbereidingen door de apotheker in de Europese wetgeving. De herziening moet de kaders neerzetten voor de komende vijftien jaar. Afronding van de wetsherziening is voorzien voor 2024 of later.

Transparantie

In april en mei vindt de landelijke uitvraag kwaliteitsindicatoren plaats bij openbare apotheken, dienstapotheken en instellingsapotheken. Ruim 1700 openbare apotheken vullen de uitvraag in over de

onderwerpen GDV, diabetes en astma. De uit te vragen indicatoren blijven in ontwikkeling.

Zo wordt via 'groeiladders' de implementatie van organisatorische randvoorwaarden bij relevante onderwerpen vanuit de richtlijnen of praktijk uitgevraagd.

Opleiding, deskundigheid en professionaliteit

In de Algemene Vergadering in juni stemmen de leden in met de herziene Regeling Specialismen Farmacie (RSF). In het najaar stelt de minister van VWS de regeling vast.

De RSF beschrijft de samenstelling en de taken van de organen die een rol spelen bij specialismen (opleiding,

registratie, etc.). In de regeling is het begrip 'profiel' uitgewerkt. Het profiel biedt mogelijkheden voor de wens van de Sectie AGM om te komen tot een register Apotheker Geneesmiddel & Maatschappij. Nieuw in de regeling is de 'aantekening'. Een aantekening biedt de mogelijkheid aanvullende deskundigheid en competenties te registreren boven op een bestaand specialisme of profiel. De WSO streeft naar een aantekening voor kaderapothekers binnen het specialisme openbare farmacie.

Tijdens het KNMP Najaarscongres ontvangt de eerste lichte kaderapothekers op feestelijke wijze het diploma uit handen van directeur opleidingen van het Charlotte Jacobs Instituut, Harm Geers. Tijdens de opleiding ontwikkelen zij zich, binnen hun expertisegebied, onder meer als sparring partner voor andere medisch specialisten en als vraagbaak voor collega's. Inmiddels zitten deze kaderapothekers aan verschillende bestuursstafels. Met het oog op een nieuw cohort is ervoor gekozen om eerst te reflecteren op de eerdere inhoud en is er in 2023 voor gekozen nog geen nieuw cohort te laten starten en dit uit te stellen naar het tweede kwartaal van 2024.

In 2023 is de laatste hand gelegd aan het nieuwe curriculum van de Vervolgopleiding. Het Charlotte Jacobs Instituut heeft ontvangen

feedback van opleiders en de klankbordgroep ter harte genomen om op sommige punten direct onderdelen in het onderwijs aan te passen. Het tutorschap blijkt een schot in de roos, want nog niet eerder is er zo weinig beroep gedaan op de vertrouwenspersonen.

In 2023 is het aantal aanmeldingen van aio's in de Vervolgopleiding weer toegenomen na een dip, mede veroorzaakt door corona en het onderwijs op afstand.

De branche

Integraal Zorgakkoord (IZA)

In het najaar van 2022 zijn in het Integraal Zorgakkoord (IZA) bestuurlijke afspraken gemaakt over de versterking van de organisatie van de eerstelijnszorg, zodat deze blijvend toegankelijk is voor iedereen. In dat kader vindt op bestuurlijk niveau afstemming plaats met onder andere de KNMP over een traject om de rol van het apotheketeam in de eerstelijnszorg te versterken.

Een ander traject, dat ook voortkomt uit het IZA, is het opstellen van een gezamenlijke visie op de eerstelijnszorg in den brede. Ook hier werkt de KNMP aan mee. Minister Kuipers (VWS) en minister Helder (Langdurige Zorg) zien in dat kader een belangrijke rol voor apothekers in het kernteam van zorgverleners in de wijk. De KNMP ziet in de visie kansen om de rol van het apotheketeam in de eerste lijn te versterken, maar wijst bij het uitbreiden van zorgtaken van apothekers ook op de uitdagingen, zoals de huidige bekostigingsvorm van apotheken.

In een dossier op KNMP.nl kunnen leden handreikingen, het laatste nieuws, achtergronden en een tijdlijn vinden met betrekking tot de IZA.

Bekostiging farmaceutische zorg

De KNMP pleit, ook richting de verkiezingen en de formatie, voor een herinrichting van de bekostiging van farmaceutische zorg die meer recht doet aan de zorgverlening. Zo kan de zorgfunctie van apotheketeams in de wijk worden versterkt.

In maart presenteert het CDA een initiatiefnota 'Geneesmiddelen weer binnen bereik' met zes voorstellen om geneesmiddelen beschikbaar, bereikbaar & betaalbaar te houden. In april wordt door de Tweede Kamer een motie van het CDA en de SP aangenomen om te onderzoeken hoe apotheken meer kunnen worden gefinancierd op basis van populatiebekostiging. Een vorm van bekostiging die past bij een benadering van meer wijkgericht werken. De minister laat weten dat het bekostigingsvraagstuk deel zal moeten worden van

de uiteindelijke afspraken over het optimaliseren van de Farmaceutische zorg in het kader van het Integraal Zorgakkoord.

Contractering

Uit de evaluatie door de KNMP van het contracteerproces in de openbare farmacie blijken sectorbrede knelpunten. De onderhandelingen verlopen aanzienlijk moeizamer dan voorgaande jaren. Dit is met name te verklaren door de aanpassing van de GDV-bekostiging, de uitstroom van vitamine D uit het basispakket en de plotseling hoge inflatie. De KNMP gaat naar aanleiding van de evaluatie in gesprek met partijen over verdere verbeteringen rondom het contracteerproces.

Eind juni biedt de KNMP inzicht in het zorginkoopbeleid van zorgverzekeraars voor de farmaceutische zorg in 2024. De analyse gaat onder meer in op de vergoeding van geneesmiddelen, contractvormen en het kwaliteitsbeleid, en biedt een algemene context ter ondersteuning van een contracteerproces. De individuele situatie van zorgaanbieder en zorgverzekeraar blijft altijd leidend in de onderhandelingen.

Zorgverzekeraar (basisverzekering)	Vrij keuze medicijnen	Medicatie beschikbaarheid (2022)	Medicatie beschikbaarheid (2023)	Distributie medicijnen	Incontractering	Verband medicijnen	Orde-voeding	Stappen plan (2024)
Achmea	X	V***	X	X	X	X	X	X
C.B.I.	X	V	X	X	X	X	V	X
CBU	X	V	X	X	X	X	X	X
CSU	V**	X	X	X	X	X	X	X
evo	X	V***	X	V	V	V	X	X
eucare	V**	V	X	X	X	X	X	V
GPH	X	V***	X	V	V	V	X	X
GNVZ	V**	V***	V	V	V	V	V	V
GZA	X	V	X	X	X	X	V	X
Zorgverzekeraar	X	V***	X	X	X	X	X	X

V: Niet voor vergoeding in aanmerking in de apothek bij u in de buurt.
 X: Niet voor vergoeding in aanmerking in de apothek bij u in de buurt.
 ** De door de verzekeraar aangeboden geneesmiddelen komen vaak niet overeen met de eigen lijst.
 *** De verzekeraar wil betaald de laagste prijs voor een vergelijkbaar geneesmiddel (2022 en de marktbrede voor de marktbrede markt) betalen, u niet.
 ** De verzekeraar wil betaald de laagste prijs voor een vergelijkbaar geneesmiddel (2022 en de marktbrede voor de marktbrede markt) betalen, u niet.
 *** De verzekeraar wil betaald de laagste prijs voor een vergelijkbaar geneesmiddel (2022 en de marktbrede voor de marktbrede markt) betalen, u niet.
 De KNMP is niet verantwoordelijk voor eventuele schade die voortvloeit uit het gebruik van deze informatie. Voor de volledige informatie over de status van de verzekeraars, zie de website van de KNMP.

Eind 2023 lanceert de KNMP op Apotheek.nl de contractzoeker. Een tool waarmee patiënten eenvoudig kunnen opzoeken met welke zorgverzekeraars hun apotheketeam een contract heeft afgesloten. Aanleiding hiervoor is de eis van de Nederlandse Zorgautoriteit

(NZa) dat zorgverzekeraars én zorgaanbieders vanaf dit overstapeseizoen transparant zijn over hun contracteerstatus. De KNMP maakt tevens een baliekaart. Patiënten die overwegen om van zorgverzekeringspolis te wisselen, kunnen hiermee in één oogopslag zien hoe zorgverzekeraars de apotheekeerstatus in 2024 vergoeden.

In oktober verschijnt het SiRM-rapport 'Een markt in beweging, ontwikkelingen openbaar apotheken 2013-2023'. De KNMP heeft SiRM gevraagd om op basis van openbare data onafhankelijk onderzoek uit te voeren naar de marktomstandigheden voor openbaar apotheken. Het onderzoeksrapport ondersteunt apothekers en zorgverzekeraars in het contracteerproces met cijfers en analyses.

Samen met KNGF, KNOV en LHV spreekt de KNMP haar zorgen uit over het wetsvoorstel 'Bevorderen zorgcontractering'. In de gezamenlijke reactie pleiten de beroepsverenigingen onder meer om de vrije artsenzorgverlenerkeuze niet te beperken.

Verantwoord Wisselen

In april 2022 is de Leidraad Verantwoord Wisselen vastgelegd. In deze Leidraad zijn afspraken vastgelegd over het wisselen van geneesmiddelen en de verantwoordelijkheid van arts en apotheker hierbij.

Met deze leidraad kan de openbaar apotheker zich nog meer richten op goede farmaceutische zorg aan zijn patiënten. In september 2023 wordt aan de leidraad het Addendum Longinhalatiemiddelen toegevoegd. De

implementatie van de leidraad door zorgverzekeraars houdt echter te wensen over. De KNMP voert hierover overleg met de betrokken partijen.

Administratieve lasten

De KNMP neemt deel aan het actieprogramma [Ont]Regel de Zorg, en is onder meer betrokken bij de gesprekken die plaatsvinden over het uniformeren van materiële controles in de apotheek.

De Eerstelijnscoalitie (ELC), bestaande uit de KNMP en acht andere partijen uit de eerstelijnszorg, verzet zich tegen de groeiende stapeling van administratieve lasten (waaronder de jaarverantwoordingsplicht uit de Wtza) die ten koste gaat van kostbare tijd voor patiëntenzorg.

In oktober bieden vertegenwoordigers van de Eerstelijnscoalitie (ELC) waaronder KNMP-bestuurder Reinier Bax, aan minister Helder (Langdurige Zorg en Sport) het onderzoeksrapport 'Stop de stapeling' aan. In het onderzoek vertellen 23 zorgaanbieders over de concrete gevolgen die zij in de praktijk ondervinden van administratieve verplichtingen en verantwoordingseisen. De stapeling van administratieve lasten uit wet- en regelgeving heeft grote impact op de kwaliteit en continuïteit van de eerstelijnszorg.

In het najaar besluit minister Helder dat de verplichte jaarverantwoording voor eerstelijns zorgaanbieders met terugwerkende kracht voor twee jaar wordt uitgesteld voor bestaande zorgaanbieders.

GVS

De KNMP spreekt samen met de koepels van voorschrijvers haar zorgen uit over de herberekening van het GeneesmiddelenVergoedingsSysteem (GVS). Als een fabrikant zijn geneesmiddelenprijzen na herberekening niet tot onder de nieuwe limieten verlaagt, leidt dat tot een bijbetaling of een wisseling voor de patiënt. In mei ziet minister Kuipers (VWS) definitief af van de herberekening van het GVS.

Vitamine D

Per 2023 is alle vitamine D uit het basispakket. Het KNMP-bestuur stelt zich op het standpunt dat uitsluitend in de eigen openbare apotheek aangeschafte vitamine D-middelen nog worden opgenomen in het medicatiedossier van de patiënt. Uitgangspunt van goede farmaceutische zorg is medicatiebewaking en begeleiding op geneesmiddelen en een compleet medicatiedossier. Het kan echter niet zo zijn dat, met het schrappen van de receptregelvergoeding voor de farmaceutische zorg rondom vitamine D, na 1 januari 2023 dezelfde werkzaamheden worden verricht zonder die vergoeding. Daarnaast kunnen apothekers niet instaan voor geneesmiddel-producten zonder RVG.

De KNMP stelt voor haar leden informatiematerialen beschikbaar, zoals een voorbeeldbrief aan patiënten en voorschrijvers, een poster, baliekaartje en narrowcast.

Verzekerde pakket

De KNMP wijst het Zorginstituut en de Tweede Kamer op het belang van het vergoeden van geneesmiddelen uit het basispakket. Het Zorginstituut maakt in 2023 in opdracht van minister Kuipers (VWS) een afwegingskader om te beoordelen welke zorg wel en niet meer vergoed moet worden uit het basispakket. De KNMP pleit voor het behoud van bewezen effectieve geneesmiddelen in het verzekerde pakket met het oog

op het bewaken van therapietrouw en het borgen van medicatieveiligheid. De KNMP brengt haar standpunten naar voren en maakt gebruik van het formele inspraakmoment over het conceptafwegingskader. Tevens wijst de KNMP het Zorginstituut op lacunes in kennis over de effecten van een dergelijke uitstroom in de vorm van uitstel van zorg, therapie-ontrouw en mogelijk fout gebruik van deze geneesmiddelen.

Zorgmijding

Eind 2023 verschijnt de KNMP-monitor Zorgmijding 2023. Bijna 90% van de apothekers signaleert minimaal wekelijks dat er sprake is van zorgmijding. 46% van de apothekers geeft aan dat zij in de afgelopen 12 maanden dagelijks ervaren dat patiënten zorg mijden. Bij bijna 42% van de respondenten komt dit wekelijks voor. Dit is een stijging van 15% ten opzichte van 2019. Naast de mogelijke negatieve gezondheidsgevolgen, kan zorgmijding in de eerstelijnszorg ook nog eens leiden tot hogere kosten elders, bijvoorbeeld in de duurdere tweedelijnszorg.

Subsidies

De KNMP informeert haar leden over relevante subsidietrajecten, zoals de voorbereidingssubsidie voor de implementatie van de 'Visie op de eerstelijnszorg 2030', subsidies om regeldruk te verminderen en voor opleidingsprojecten en de duurzame inzetbaarheid van personeel.

GDV

In januari wordt de herziene KNMP-richtlijn 'Zorg voor patiënten met geneesmiddelen in een geïndividualiseerde distributievorm (GDV)' geautoriseerd.

De NZa wijzigt vanaf 1 januari 2023 de voorwaarden voor de vergoeding aan apothekers voor de GDV. De KNMP tekent bezwaar aan en gaat in beroep tegen de herziene prestatie bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBB).

Eind november stelt het CBB de KNMP in het gelijk. De bestuursrechter stelt de prestatiewijziging buiten werking en draagt de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) op, met in achtneming van de uitspraak, een nieuw besluit te nemen. De wijziging van de GDV-prestatie is onvoldoende zorgvuldig voorbereid en niet draagkrachtig gemotiveerd.

Beschikbaarheid geneesmiddelen

Begin 2023 blijkt uit de cijfers van Farmanco dat het aantal geneesmiddeltekorten in Nederland in 2022 is gestegen naar een recordhoogte van 1514 tekorten. Een stijging van 50 procent ten opzichte van het jaar ervoor. In landelijke en provinciale media uiten vele apothekers hun zorgen over de tekorten en laten zij zien dat zowel patiënten als apothekers hier dagelijks last van ondervinden.

De KNMP, FMS, LHV, NHG, NVZA en Patiëntenfederatie Nederland waarschuwen de minister van Volksgezondheid Welzijn en Sport (VWS) in een gezamenlijke brief voor de gevolgen van de tekorten.

Minister Kuipers (VWS) en de KNMP voeren bestuurlijk overleg over de geneesmiddeltekorten en concrete oplossingsrichtingen. Naar aanleiding van het overleg biedt de KNMP de bewindspersoon een aantal voorstellen aan waarmee de tekorten, en de gevolgen daarvan, kunnen worden ingedamd. Half maart geeft de minister in aanloop naar een

Tweede Kamerdebat over het geneesmiddelenbeleid aan de urgentie en de verantwoordelijkheid te voelen om alles te doen wat in zijn macht ligt om de geneesmiddeltekorten waar mogelijk op te lossen en/of te voorkomen. De bewindspersoon gaat onder meer met zorgverzekeraars in gesprek over de effecten van het preferentiebeleid. Richting het debat licht de KNMP de geneesmiddeltekorten en de zorgfunctie van apotheken toe via een brief en in persoonlijke afspraken van de voorzitter met Tweede Kamerleden.

Aan het begin van de zomer luidt de KNMP nogmaals de noodklok over de tekorten. Het aantal geneesmiddeltekorten stijgt in 2023 wederom naar recordhoogte. Halverwege het jaar staat de teller al op 1179. De cijfers zijn nog erger dan verwacht. Farmanco ziet daarbij steeds meer middelen die alleen in Nederland niet beschikbaar zijn. Er is opnieuw veel aandacht in de media voor de door de KNMP geuite zorgen.

Eind 2023 stelt minister Kuipers in een voortgangsbrief aan de Tweede Kamer dat de prijsdruk van de WGP, het GVS en het inkoopbeleid van de zorgverzekeraars risico's oplevert voor de beschikbaarheid van medische producten. De minister vindt dat de Taakgroep Preferentiebeleid te weinig voortgang heeft geboekt. De KNMP is het eens met de vaststellingen van de minister en onderstreept dat het nu zaak is dat er echt iets gaat gebeuren, gezien de urgentie van de problematiek rondom de geneesmiddeltekorten.

Via Apotheek.nl en de KNMP-website zijn informatiematerialen voor patiënten beschikbaar, waaronder een video met openbaar apotheker

Alexander Armbrust en zijn team over de oorzaken en gevolgen van geneesmiddelentekorten, en de werkzaamheden van de apotheker en zijn team om die tekorten zo veel mogelijk op te lossen.

Ondersteuning apothekers bij recalls

De leden worden in 2023 geconfronteerd met verschillende recalls. De KNMP biedt haar leden ondersteuning bij het uitvoeren van de recalls. ZN, KNMP en VWS bespreken de mogelijkheden om te komen tot een tarief na recall.

VIPP Farmacie

De VIPP Farmacie en het Programma Medicatie-overdracht zetten in op een uniforme uitwisseling van medicatiegegevens tussen apothekers en de patiënt en tussen apothekers en andere zorgverleners. Het subsidieprogramma gaat apothekers en leveranciers van apotheekinformatiesystemen de komende jaren ondersteuning bieden bij het in gebruik nemen van de standaarden en normen voor gegevensuitwisseling. Aan de Kickstart in de regio's Friesland en Rijnmond nemen CGM, Chipsoft en Smartmed deel. Voor de uitrol in heel Nederland is de Stichting ICT & Farmacie, die speciaal voor de VIPP Farmacie is opgericht, in gesprek met de andere regio's en AIS-leveranciers.

Toestemmingsvoorziening Mitz

De KNMP en VZVZ maken gezamenlijk een plan van aanpak voor de implementatie van de toestemmingsvoorziening Mitz. Eind 2023 is Apotheek Pijnacker Centrum de eerste apotheek die is aangesloten op de online toestemmingsvoorziening. Mitz is een veilige online toestemmingsvoorziening waarmee burgers en patiënten zelf hun toestemmingskeuze vastleggen en beheren. Zorgaanbieders kunnen hierdoor eenvoudig toestemmingskeuzes raadplegen. In de publiekscampagne van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) spelen openbaar apothekers Pieter Bax en Shanaz Barzandji een rol. De KNMP is blij met de extra aandacht voor het belang van toestemming verlenen in de apotheek.

Elektronische gegevensuitwisseling

In april neemt de Eerste Kamer de Wet elektronische gegevensuitwisseling in de zorg (Wegiz) unaniem aan. De wet schrijft voor dat specifieke gegevenssets, zoals medicatiegegevens, verplicht digitaal en conform standaarden moeten worden gedeeld. Het versnellingsprogramma VIPP Farmacie sluit naadloos aan op de Wegiz. In lijn met de Wegiz stelt de KNMP samen met de koepels van medische centra (NFU) en ziekenhuisapothekers (NVZA) een handreiking op voor het digitaal uitwisselen van recepten. Door het volgen van de handreiking waarborgen partijen dat de verwerking van recepten veilig en zorgvuldig verloopt.

Promotie werken in de apotheek

In de week van wereldapothekersdag (jaarlijks op 25 september) en de dag van de apothekersassistent roepen de KNMP en Optima Farma apothekers en hun team op om de passie voor hun werk te laten zien in de apotheek en op sociale media. Hiervoor is de hashtag #apotrots in het leven geroepen en is een video opgenomen met een apotheker en apothekersassistenten

waarin zij enthousiast over het vak vertellen. Er is een presentatie beschikbaar om het vak van apotheker en apothekersassistent te promoten. Ook is er een document voor werkgevers te vinden met tips voor het behouden en aantrekken van apotheekpersoneel.

Op de Dag van de Apothekersassistent spreken de KNMP en Optima Farma ook zelf speciale waardering uit voor de apothekersassistenten, farmaceutisch consulenten en alle apotheekmedewerkers die dagelijks bijdragen aan goede farmaceutische patiëntenzorg.

Arbeidsinspectie

Agressie tegen personeel in de apotheek is ook in 2023, mede door de stijgende tekorten, een probleem. De Nederlandse Arbeidsinspectie kondigt na de zomer aan bij een steekproef van apotheken inspecties te gaan uitvoeren om te controleren in hoeverre apotheken maatregelen nemen om ongewenst gedrag, zoals agressie en geweld, te voorkomen, dan wel de gevolgen daarvan zoveel mogelijk te beperken. De KNMP en SBA ondersteunen de apotheken die bij hen met vragen komen naar aanleiding van de aangekondigde inspecties.

CAO

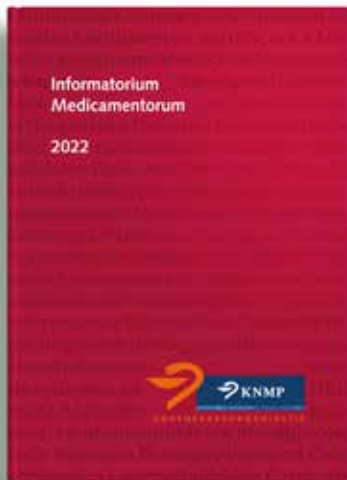
De KNMP voert onpartijdig, effectief en transparant het secretariaat van de cao-overleggen. Cao-partijen bereiken gezamenlijk een onderhandelaarsakkoord voor een nieuwe Cao Apothekers in Dienstverband. De cao heeft een looptijd van één jaar: van 1 maart 2023 tot en met 29 februari 2024. In juni maken de werkgeversorganisaties ASKA en WZOA en de werknemersorganisaties FNV en CNV een definitieve afspraak over een tussentijdse aanpassing van de Cao Apotheken 2021-2024.

De expertisecentra

Geneesmiddel Informatie Centrum (GIC)

In februari verschijnt de 53e editie van het

Informatorium Medicamentorum. Het bevat 52 nieuwe stofmonografieën, een recordaantal ten opzichte van vorige edities. De digitale versie van het IM wordt dagelijks van een update voorzien op de KNMP Kennisbank.

Tevens verschijnt de elfde editie van het boek *Standaarden voor Zelfzorg*. Het boek biedt praktische handvatten voor apothekers en apothekersassistenten om wetenschappelijk onderbouwd zelfzorgadvies te geven aan de patiënt aan de balie. De uitgave is verrijkt met een nieuwe standaard over eczeem.

Het GIC informeert de leden over de achtergrond en vernieuwingen van de GIC-producten via een workshop en pitch op het KNMP Congres en verschillende artikelen in PW en UA. Voor aankomend apothekers geeft het GIC gastcolleges op de universiteiten in Utrecht, Groningen en Leiden.

Op de KNMP Kennisbank zijn nieuwe doorlinkmogelijkheden gerealiseerd tussen het Informatorium, Farmanco, Oralia VTGM en Parenteralia VTGM, en verwijzingen naar de gerelateerde pagina's op Apotheek.nl, in het Kinderformularium en naar de SmPC's. Daarnaast is de weergave van Medisch Farmaceutische Beslisregels (MFB's) vernieuwd. Door deze doorontwikkelingen is de vindbaarheid van de benodigde informatie sterk verbeterd. De gebruiker kan sneller de informatie vinden die hij zoekt en van belang

is voor goede zorg in de apotheek.

In het Informatorium zijn in een speciale rubriek nieuwe adviezen opgenomen over afbouwen en stoppen van geneesmiddelen. Deze adviezen zijn behulpzaam voor de praktijk om geneesmiddelen veilig te staken wanneer dit nodig is. Ook op apotheek.nl is deze informatie opgenomen.

De GIC Helpdesk is dagelijks bereikbaar voor vragen van leden 5400 vragen in 2023. De GIC-helpdesk medewerkers adviseren collega-apothekers bij therapeutische gerelateerde vragen. Ook gebruiken apothekers de GIC Helpdesk voor het sparren over dilemma's die zij in de praktijk tegenkomen of stellen ze vragen over GIC-producten.

Farmacogenetica

Begin 2023 blijkt uit het Europese Horizon 2020-project dat het toepassen van de KNMP-geneesmiddelenadviezen over farmacogenetica het aantal patiënten met ernstige bijwerkingen met dertig procent vermindert. Voor dit project heeft de KNMP, in samenwerking met de KNMP-werkgroep Farmacogenetica, de farmacogenetica-adviezen opgesteld en beschikbaar gesteld. Binnen de KNMP houdt de werkgroep Farmacogenetica zich sinds 2005 actief bezig met dit onderzoeksterrein.

Samenwerken en standaardiseren

KNMP en Health Base tekenen een samenwerkingsovereenkomst rondom medicatiebewakingsadviezen voor contra-indicaties. De samenwerkingsovereenkomst formaliseert een jarenlange, succesvolle samenwerking en biedt een stevige basis om die te continueren, te professionaliseren en verdere mogelijkheden te verkennen. Ook starten de KNMP en Health Base met een pilot voor de standaardisering van overgevoeligheidsgroepen. Het doel van de pilot is om te komen tot een goede en eenduidige indeling van werkzame stoffen gericht op

geneesmiddelenovergevoeligheid. In de pilot wordt samengewerkt met allergologen, ziekenhuisapothekers, openbaar apothekers en huisartsen.

Medicatiebewaking

Vanaf de G-Standaard van februari zijn op GPK-niveau de geneesmiddelen uit de rode-categorie uit de Leidraad Verantwoord Wisselen voorzien van het kenmerk 'Verantwoord wisselen: rode categorie'. Dit zijn de producten met een smalle therapeutische breedte, met uitzondering van onder andere de producten met een gereguleerd afgiftesysteem. Vanuit het veld is verzocht om ondersteuning vanuit de G-Standaard bij de producten met een gereguleerd afgiftesysteem.

Kinderformularium

Het GIC overlegt periodiek met collega's uit onder andere Duitsland, Oostenrijk en Noorwegen over het uitwerken en updaten van monografieën om een actueel Kinderformularium te borgen in opdracht van Stichting Nederlands Kenniscentrum voor Farmacotherapie bij Kinderen (NKFK).

Literatuuranalyse en kunstmatige intelligentie

Het GIC maakt gebruik van kunstmatige intelligentie voor literatuurscreening. Hiervoor is zij lid van het samenwerkingsverband van de Universiteit Utrecht voor AI-aided Knowledge Discovery Lab.

Laboratorium der Nederlandse Apothekers

Het Laboratorium der Nederlandse Apothekers (LNA) ondersteunt als expertisecentrum apothekers bij alle aspecten rondom productzorg. Ter ondersteuning van de leden ontwikkelt, verbetert, en actualiseert het LNA diverse digitale producten op gebied van productzorg:

- **Oralia VTGM**

Anno 2023 staan er 1074 VTGM monografieën online.

- **Parenteralia VTGM**

In 2023 is het project "verenigbaarheden" gestart. Het is de bedoeling dat eind 2024 het project is afgerond. Totaal aantal VTGM-monografieën: 437.

- **RiFaS**

In 2023 was het aantal geclassificeerde grondstoffen en handelsproducten in totaal 9048.

- **Microbio**

Microbio is een internetprogramma om de resultaten van microbiologische controles bij aseptische handelingen in te voeren, te monitoren en te vergelijken met de resultaten van andere (ziekenhuis)apotheken. In 2023 waren er 42 abonnees.

- **LNA-mededelingen**

Deze mededelingen geven actuele informatie op het terrein van productzorg en apotheekbereiding en zijn daarmee voor alle apotheken van belang. Anno 2023 staan 47 LNA-mededelingen online op de KNMP Kennisbank. Deze worden periodiek herzien en geüpdatet.

- **FNA**

Anno 2023 zijn er 226 FNA-voorschriften.

LNA-helpdesk

De LNA- helpdesk is dagelijks bereikbaar voor vragen van leden. IN 2023 zijn er 1608 vragen gesteld en beantwoord. De LNA-helpdesk medewerkers adviseren collega-apothekers bij productzorg gerelateerde vragen. Ook gebruiken apothekers de LNA-helpdesk voor het sparren over dilemma's die zij in de praktijk tegenkomen of stellen ze vragen over LNA-producten.

Farmanco

KNMP Farmanco brengt de geneesmiddelentekorten dagelijks in kaart. Voor het vierde jaar op rij waren er meer dan duizend geneesmiddelentekorten in Nederland. De geneesmiddelentekorten zijn regelmatig in de media en hebben al jaren grote impact op zowel apotheekteam als patiënt.

Farmanco houdt al negentien jaar statistieken bij over geneesmiddelenkortingen in Nederland.

Om Farmanco nog beter te laten aansluiten bij de behoeften in de praktijk start een Farmacoklankbordgroep met praktijkapothekers uit de openbare en ziekenhuisfarmacie.

Farmaceutische kengetallen

SFK geeft apothekersregio's kosteloos toegang tot regionale data in SFK Select. Na machtiging door de apothekers in de regio kunnen apothekers zelf selecties maken en regiobeelden ophalen. Via een training kunnen apothekers leren werken met SFK Select.

De SFK-rapportages Diabetes, Uitgifte Gemist en Therapietrouw zijn vernieuwd.

In 2022 heeft SFK de basis gelegd voor een aantal commerciële opdrachten die in 2023 worden uitgevoerd. Er is een businessplan opgesteld en in uitvoering gebracht waardoor SFK een bijdrage levert aan de gecontroleerde groei aan inkomsten uit niet-apothekers doelgroepen.

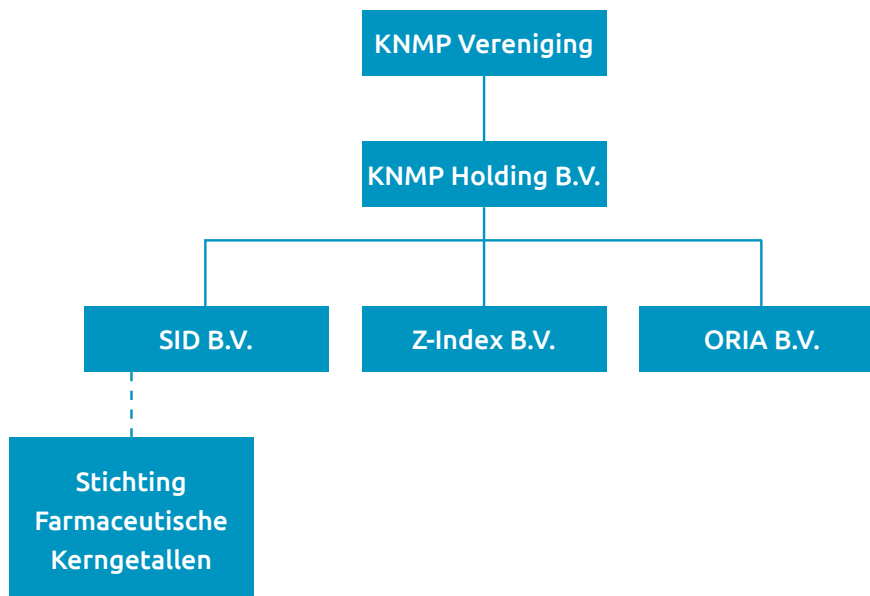
G-Standaard

Z-Index werkt continu aan de optimalisatie van processen ten bate van de eindgebruikers. Dit is een belangrijke voorwaarde voor het tijdig, volledig en juist ter beschikking kunnen stellen van de G-Standaard. Anno 2023 bevat de G-Standaard 112.000 artikelverpakkingen en hangen er aan een geneesmiddelrecord 650 gevalideerde velden.

Financiële verantwoording

Bij dit jaarverslag is de jaarrekening 2023 opgenomen van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij ter bevordering der Pharmacie (hierna: de KNMP). Deze jaarrekening bevat de geconsolideerde balans en winst- en verliesrekening van KNMP Vereniging en haar 100% groepsmaatschappijen KNMP Holding B.V., Z-Index B.V., SID B.V. en ORIA B.V. In ORIA B.V. vinden momenteel geen activiteiten plaats.

Juridische structuur KNMP

De activiteiten van de KNMP-bureauorganisatie vinden voornamelijk plaats binnen KNMP Holding B.V. en haar 100% groepsmaatschappijen.

Leden

Leden van de KNMP per 31 december 2023

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Gevestigde apothekers openbare apotheek	1.941	1.959
Tweede apothekers openbare apotheek	1.089	1.057
Apothekers werkzaam in ziekenhuis	677	691
Industrieapothekers	165	187
Apothekers Geneesmiddel & Maatschappij	538	572
Apothekers niet praktiserend	1.092	1.123
Totaal generaal	<u>5.502</u>	<u>5.589</u>
Waarvan verblijvend in het buitenland	152	152

Overige informatie

Investeringsen

De KNMP verricht jaarlijks investeringen in lijn met en ter continuering van de normale bedrijfsuitoefening. Voor een nadere detaillering van de investeringen, die in het boekjaar zijn gedaan, wordt verwezen naar de toelichting op de jaarrekening.

Financiële positie

Het totaal eigen vermogen van de vereniging bedraagt ultimo 2023 euro 13,4 miljoen, hetgeen door het saldo van operationeel verlies van euro 0,1 miljoen en ongerealiseerde koerswinsten van €0,2 miljoen in 2023 een toename van €0,1 miljoen is ten opzichte van de stand ultimo 2022. De vereniging kent geen langlopende schulden en de activa zijn grotendeels in liquide vorm aanwezig. Op basis hiervan kan de financiële positie van de vereniging op zowel korte als lange termijn zeer solide worden genoemd.

In de Algemene Vergadering van juni 2022 zijn de financiële kaders van de vereniging vastgesteld voor de jaren 2023 tot en met 2025. Deze kaders voorzien onder meer in een handhaving van de algemene reserve tot maximaal 85% van de personele kosten in enig jaar. Het surplus ultimo 2023 staat in beginsel ter beschikking aan de (zakelijke) leden.

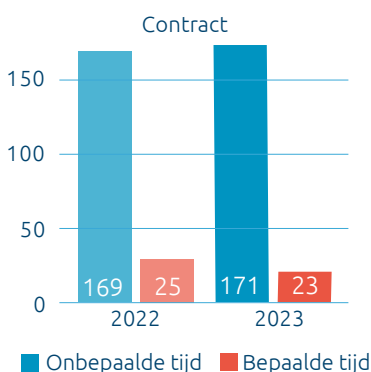
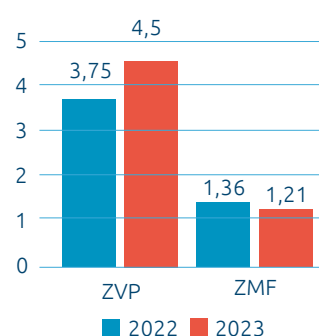
Human resources

Het bureau van de KNMP ondersteunt de vereniging om de rol van de apotheker als medicatiespecialist te versterken. Dat doen we niet alleen vanuit ons kantoor in Den Haag maar sinds het hybride werken z'n intrede heeft gedaan, vanuit vele plekken in Nederland.

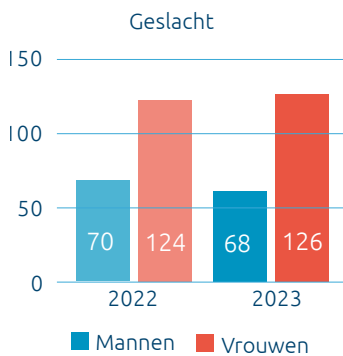
Voor de medewerkers is het hierdoor mogelijk om het meest effectieve werkpatroon in te regelen, dat hen in staat stelt een zo effectief mogelijke bijdrage te leveren aan de gestelde prioriteiten voor de vereniging. Over het geheel genomen werken de meeste medewerkers 50% van het hun arbeidspatroon vanuit de KNMP. Hierdoor behouden de medewerkers een zo gezond mogelijke Work-life

balance. Wat terug te zien is in het relatief lage ziekteverzuim percentage van 4.5% dat we bij de KNMP kennen. Al zien we daarin wel een toename ten opzichte van eerdere jaren die met name veroorzaakt is door een toename in het langdurig verzuim. De meldingsfrequentie van 1,21 daarentegen is iets afgenomen ten opzichte van vorig jaar.

Ziekteverzuim 2022/2023

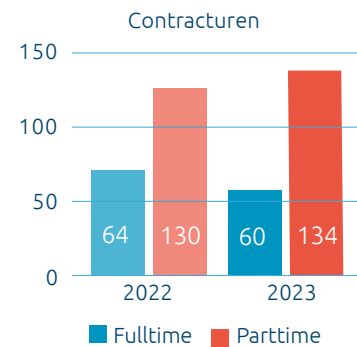

Het bureau is 2023 geëindigd met hetzelfde aantal medewerkers als 2022. Dit zegt echter heel weinig over het tussentijds verloop en de inspanningen die zijn geleverd ten aanzien van de Werving & Selectie. Vooral dat laatste is nodig om de bezetting voor de KNMP op een dusdanig peil te houden dat de vereniging ook goed en professioneel ondersteund kan blijven worden. Op een steeds krappere wordende arbeidsmarkt blijft dit een uitdaging voor zowel het HR-team als de leidinggevenden. Gedurende het hele jaar zijn er maar liefst 29 (exclusief stagiaires, commissie- en bestuursleden) vacatures geweest waarvan het merendeel in het lopende jaar vervuld is. De voelbare krapte op de

arbeidsmarkt heeft ertoe geleid dat vacatures over het algemeen langer openstonden. Hierdoor heeft er menigmaal een prioriteiten bijstelling plaatsgevonden om zo de werkdruk voor de overige teamleden acceptabel te houden. Een warme overdracht is daardoor ook eerder uitzondering dan regel geworden. Met het oog naar de toekomst brengt dit hernieuwde focus met betrekking tot kennismanagement met zich mee. Tevens zal de arbeidsmarktcommunicatie geïntensiveerd moeten worden zodat de KNMP als potentieel werkgever meer over het voetlicht wordt gebracht. Daarbij kan het in oktober behaalde Great Place to Work certificaat

eveneens ondersteunend zijn. Dit certificaat is een kers op de taart van het "De kracht van de KNMP-programma" dat gedurende 2023 door het merendeel van de medewerkers is gevolgd met als intentie de organisatiecultuur een positieve impuls te geven. Voor de komende jaren is het streven dan ook dat dit ook door alle bureaumedewerkers ervaren blijft worden en waar mogelijk verder wordt uitgebouwd zodat wij als bureau in verbinding met elkaar en vol energie de KNMP-vereniging optimaal kunnen blijven ondersteunen.

Resultaatontwikkeling

De KNMP sluit het boekjaar af met een negatief nettoresultaat van € 0,1 miljoen, terwijl een tekort van € 0,05 miljoen is begroot. Het gerealiseerde tekort over 2023 is ondanks het iets hogere bedrijfsresultaat meer negatief dan begroot.

Het bedrijfsresultaat is ten opzichte van de begroting in belangrijke mate beïnvloed met hogere opbrengsten uit externe diensten en extra opbrengsten uit subsidies. De bedrijfskosten zijn evenredig hoger uitgevallen. Het saldo van financiële baten en lasten is hoger dan begroot door de positieve ontwikkelingen in de marktwaarde van beleggingen in 2023.

Onderstaand overzicht geeft een samenvatting en een vergelijking van de resultaten in 2023:

Geconsolideerde staat van baten en lasten (verkorte versie)

(bedragen x € 1.000)

	<u>Realisatie 2023</u>	<u>Begroting 2023</u>	<u>Realisatie 2022</u>
Opbrengsten			
Contributies	11.657	11.667	11.689
Omzet producten en diensten	14.621	14.640	13.605
	<u>26.277</u>	<u>26.707</u>	<u>25.294</u>
Kosten			
Personele kosten	17.709	17.955	16.781
Materiële kosten	9.154	8.850	8.320
	<u>26.863</u>	<u>26.805</u>	<u>25.101</u>
Bedrijfsresultaat	-586	-98	189
Financiële baten en -lasten	553	88	-1.018
Restitutie algemene reserve			-971
Bijzondere baten en lasten	-83		-91
Vennootschapsbelasting	0		-
Nettoresultaat	<u>-116</u>	<u>-10</u>	<u>-1.891</u>

Verwachtingen voor 2023 en daaropvolgende jaren

De begroting voor 2024 is in de Algemene Vergadering van december 2023 goedgekeurd met een positief resultaat van circa € 46.000.

De KNMP blijft het rendement op producten en diensten kritisch beoordelen met zo nodig aanvullende acties, zoals het optimaliseren van externe opbrengsten. De begroting 2024 is tevens opgesteld met inachtneming van deze doelstelling. Indien incidentele meevallers ontstaan worden incidentele tegenvallers daarmee opgevangen. Mocht er alsnog een surplus ontstaan - waardoor de algemene reserve boven de 85% van de personeelskosten stijgt – dan kan dit overschot terugvloeiën als een korting op de zakelijke contributie of worden ingezet ten dienste van de vereniging.

Risicomanagement

Methodiek

Het systeem van risicomanagement van de KNMP wordt gekenmerkt door een lage risicobereidheid, met adequate beheersingsmaatregelen die zijn getroffen ter voorkoming van de voornaamste risico's en onzekerheden.

Elk kwartaal worden bestaande en verwachte risico's en onzekerheden geanalyseerd en wordt vastgesteld welke additionele beheersingsmaatregelen dienen te worden getroffen. Risicomanagement vindt plaats in alle geledingen van de KNMP-organisatie. Daardoor is het risicoprofiel van de KNMP laag en voldoet het aan de eisen van het bestuur en de vereniging.

Invulling

Onderstaand volgt een korte uiteenzetting van de voornaamste risico's en onzekerheden waarmee de KNMP wordt geconfronteerd in strategische, operationele en financiële zin, mét de bijbehorende beheersingsmaatregelen die de KNMP heeft getroffen. De financiële impact van onderstaande risico's is niet opgenomen omdat deze niet kan worden bepaald.

- Draagvlak bij de aangesloten leden is van essentieel belang voor het voortbestaan van de KNMP.
 - Teneinde dit draagvlak en daarmee de dekking van de aangesloten apotheken te optimaliseren worden zeer frequent (district)sledenbijeenkomsten, halfjaarlijkse congressen en regionale klankbordgroepen georganiseerd. De opkomst van deze bijeenkomsten is hoog te noemen.
 - Beleidsvoorbereiding vindt plaats via onder andere Special Interest Groups (SIG's) van leden.
 - Sinds de statutenwijziging van december 2019 vindt directe verkiezing alleen nog plaats voor het KNMP-bestuur (geen coöptatie).
 - Interne afstemming met en tussen de secties vindt plaats door de voorzitters van de secties in het KNMP-bestuur.
- De KNMP is een belangrijke vertegenwoordiger van de apothekersbranche. Openbare uitingen en publicaties dienen derhalve zeer zorgvuldig tot stand te komen om mogelijke reputatieschade voor de hele branche te voorkomen.
 - Teneinde dit risico te beheersen, vindt periodieke afstemming van beleid en knelpunten plaats met externe stakeholders.
 - Tevens vindt wekelijks strategisch communicatieoverleg plaats tussen de (vice)voorzitter, directeur en betrokken staffunctionarissen.
 - Een maatschappelijk verantwoord personeelsbeleid, als ook frequent en constructief overleg hierover met de ondernemingsraad, dient zorg te dragen voor een positieve uitstraling van de KNMP op de arbeidsmarkt.
 - Mededingingsgrenzen van de vereniging worden bewaakt door een intern aangestelde compliance officer.
- Eventuele milieu- en arbo-risico's voortvloeiend uit de aanwezigheid van een laboratorium bij de KNMP worden beperkt door het jaarlijks laten verrichten van een externe accreditatietoets en de ruime kennis van de omgang met gevaarlijke stoffen (Rifas).

- Vanwege een groot aanbod van een digitaal dienstenportfolio zijn bijkomende IT-risico's adequaat afgedekt door goede procedures op het gebied van externe uitwijk, back-up en recovery en een daartoe aangestelde security officer. Voorts zijn adequate procedures ingesteld ter voorkoming van datalekken.
- Financiële risico's worden beheerst door:
 - Periodieke afstemming van zakelijke contributieregelingen met stakeholders.
 - Een adequate begrotingsdiscipline met een verantwoording per kwartaal door het bureau aan het KNMP-bestuur.
 - Jaarlijkse verantwoording van het KNMP-bestuur aan de Algemene Vergadering inclusief een toets door de Commissie voor de Financiën aan het financieel verenigingsbeleid.
 - Ten aanzien van de beleggingen is een conservatief beleid vastgesteld dat wordt uitgevoerd door een extern deskundige vermogensbeheerder. Het beleggingsbeleid wordt periodiek geëvalueerd door de Commissie voor de Financiën.
 - Binnen de toegekende procuraties worden functiescheiding en beperkte en getrapte autorisatielimieten volgens het 4-ogen-principe toegepast.
 - Het bewustzijn van de directie aangaande het belang van interne controle is hoog en alle financiële rapporteringen worden bewaakt door kritische en ervaren professionals.

Continuïteit

De jaarrekening is opgemaakt op basis van de veronderstelling van continuïteit. De directie/het management van KNMP Holding BV heeft als doel om de continuïteit van haar dienstverlening te waarborgen. Hierbij worden zowel operationele als financiële aspecten in ogenschouw genomen. Er is door het managementteam een meerjarenplan opgesteld waarin de kernprocessen en de continuïteit daarvan nauwlettend worden gevolgd. De financiële gevolgen worden daarbij zo goed mogelijk ingeschat en worden in een meerjarig financieel kader tot uitdrukking gebracht. 2023 was qua bedrijfsvoering een goed jaar voor KNMP Holding BV. De belangrijkste kengetallen in het kader van de continuïteitsveronderstelling zijn ultimo 2023 als volgt (gebaseerd op de definitieve geconsolideerde jaarrekening 2023 van KNMP Holding B.V.):

- Groepsvermogen: € 13.417.000 (2022: € 13.320.000)
- Resultaat: € -116.000 (2022: € -1.892.000)
- Werkkapitaal: € 5.251.000 (2022: € 5.241.000)
- Solvabiliteit: 34,9% (2022: 28,50%)
- Liquiditeit:
 - Operationele kasstroom: € 335.000 (2022: € -- 206.000)
 - Current ratio: 1,09 (2022: 1,33)
 - Quick Ratio: 1,09 (2022: 1,33)

KNMP Holding BV heeft geen financieringsafspraken met banken en andere kredietverstrekkers gemaakt. Het verlies is in belangrijke mate veroorzaakt door onvoorziene incidentele lasten als gevolg van een btw-controle van voorgaande jaren. Op grond hiervan is de directie/het management van mening dat de continuïteit van KNMP Holding BV is gewaarborgd.

Fraude en onregelmatigheden

De directie/het management van KNMP Holding BV is zich bewust van het inherente risico van fraude dat zij, zowel intern als extern, loopt bij het uitvoeren van haar activiteiten.

De directie/het management heeft in 2023 een frauderisicoanalyse opgesteld waaruit naar voren komt dat op geen enkel onderdeel in de bedrijfsvoering sprake is van een hoger dan normaal risico op non-compliance.

Externe partijen moeten erop kunnen vertrouwen dat KNMP Holding BV en haar medewerkers op een betrouwbare, eerlijke en zorgvuldige manier zaken doen. Daarom heeft KNMP Holding BV een gedragscode opgesteld die door iedere medewerker bij indiensttreding wordt ondertekend. Het belang van de gedragscode en de naleving wordt periodiek benadrukt en is onderwerp van gesprek tussen leidinggevende en medewerker. Er is een vertrouwenspersoon en meldpunt ingesteld waarbij eventuele misstanden vertrouwelijk kunnen worden gemeld. De gedragscode is beschikbaar via onze website en wordt (daarmee) ook gedeeld met onze externe relaties.

Onze (financiële) processen kenmerken zich door de aanwezigheid van functiescheiding. Hiermee voorkomen we dat slechts één persoon ongecontroleerd transacties of verplichtingen kan aangaan, autoriseren, verwerken en afwickelen en toegang heeft tot activa.

Ondanks alle beheersingsmaatregelen resteert het risico dat management of directie maatregelen doorbreekt en het risico van samenspanning tussen medewerkers. Transparante besluitvorming, de governance structuur, een open cultuur waarbij we elkaar durven aan te spreken, de aanwezigheid van een vertrouwenspersoon om niet-integer handelen (anoniem) te melden, periodieke interne en externe audits op de naleving van beheersingsmaatregelen moeten er toe bijdragen dat override of controls wordt gesignaleerd.

De afgelopen jaren zijn er regelmatig berichten in de media over cyberaanvallen, gevallen van ransomware en datalekken. Gezien de activiteiten van KNMP Holding BV heeft informatiebeveiliging vanuit de perspectieven continuïteit, fraude en privacy en daarmee samenhangende reputatie een hoge prioriteit.

Tijdens de dagelijkse bedrijfsvoering vinden controles plaats om vast te stellen of gewerkt wordt volgens de daarover gemaakte afspraken, waaronder de diverse protocollen voor informatiebeveiliging. Daarnaast beoordelen de security en privacy officer de kwaliteit en naleving van de getroffen beheersingsmaatregelen. Periodiek wordt de beheersing van informatiebeveiliging getoetst, zowel intern via interne audits, als extern via het ISAE 3402 onderzoek en ISO 27001 audit. Eventuele verbeterpunten vormen de input voor verdere aanscherping en/of naleving van het informatiebeveiligingsproces.

Conclusie

De directie/het management is van mening dat, met alle analyses en getroffen beheersingsmaatregelen, de risico's met betrekking tot een beheerste en integere bedrijfsvoering inzichtelijk zijn en op een adequate wijze worden gemitigeerd.

KNMP-BESTUUR

Aris Prins

openbaar apotheker
voorzitter

Nicole Hunfeld

ziekenhuisapotheker
vicevoorzitter en penningmeester

Naomi Jessurun

apotheker geneesmiddel & maatschappij
voorzitter Sectie AGM
secretaris tot 29 juni 2023 (ad interim)

Thomas Kanis

openbaar apotheker
secretaris vanaf 29 juni 2023

Reinier Bax

openbaar apotheker
voorzitter Sectie LOA

Jos Lüers

openbaar apotheker
voorzitter Sectie WSO

Jacco Pesser

openbaar apotheker

WSO

Jos Lüers

openbaar apotheker
voorzitter

Sander Borgsteede

apotheker
vicevoorzitter

Daphne Louwerier

openbaar apotheker
vicevoorzitter

Alexandra Geesink

openbaar apotheker

Annemiek Klink

openbaar apotheker

Jeroen Mentink

openbaar apotheker

Nienke Oosterhof

openbaar apotheker
vanaf 22 december 2023

LOA

Reinier Bax
openbaar apotheker
voorzitter

Miriam Stoks-Goosensen
openbaar apotheker

Giselle Tak-Ronnen
openbaar apotheker

Marrit Wester
openbaar apotheker

Taco van Witsen
openbaar apotheker

Kristian van Zijtveld
bedrijfseconoom

AGM

Naomi Jessurun
apotheker geneesmiddel & maatschappij
voorzitter

Faisal Aiobi
apotheker geneesmiddel & maatschappij

Joris Langedijk
apotheker niet praktiserend

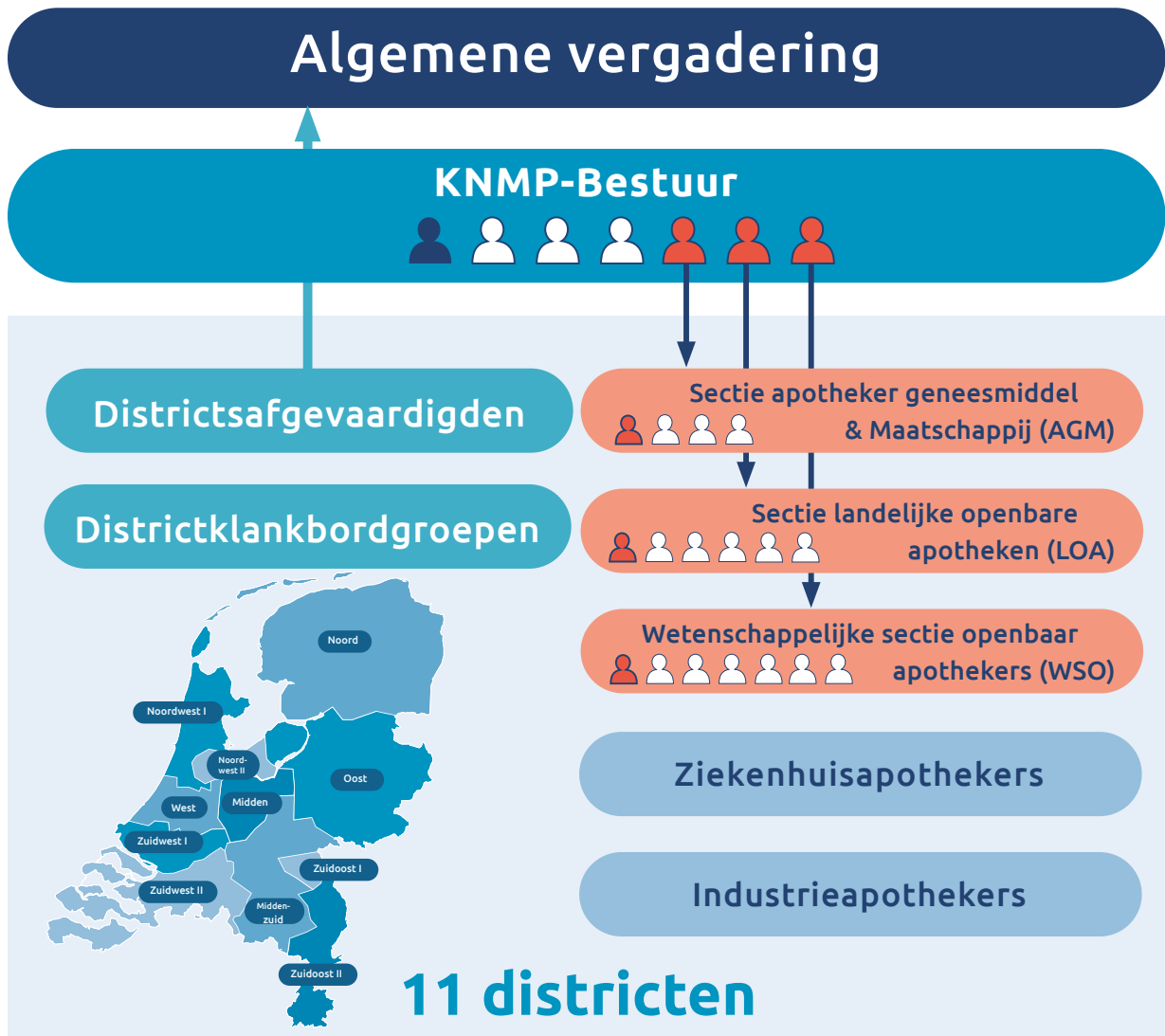

Cynthia Regensburg-Hilkhuijsen
apotheker geneesmiddel & maatschappij

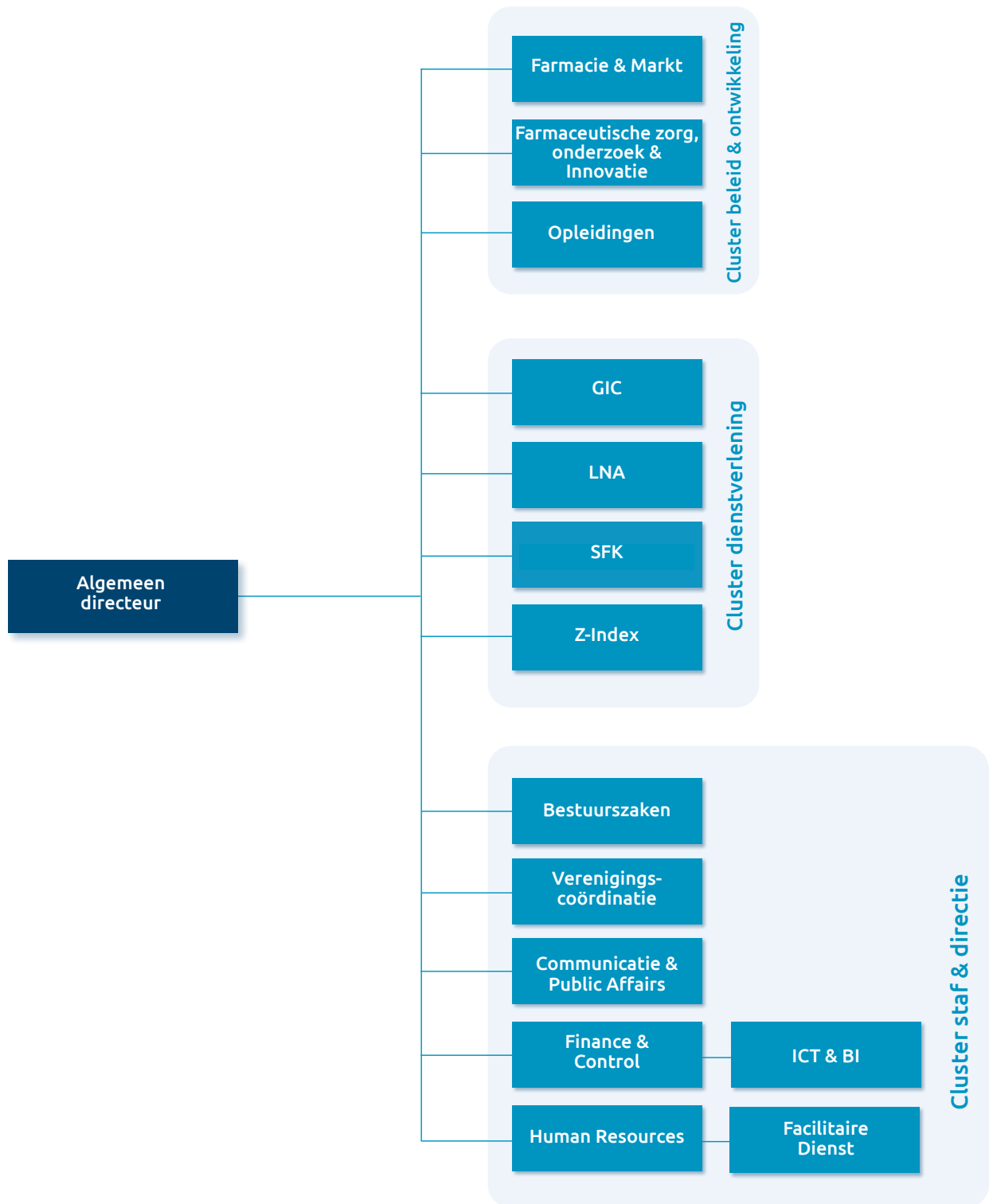
DIRECTIE

Eric Janson
algemeen directeur

Bijlage KNMP Bureau organogram

Jaarrekening KNMP 2023

Alle bedragen zijn in euro's tenzij anders vermeld

1.1 Geconsolideerde balans per 31 december 2023

(Vóór resultaatbestemming)

ACTIVA	31 december 2023	31 december 2022
Vaste activa		
<i>Immateriële vaste activa</i>		
Goodwill	66.667	0
Ontwikkelkosten Opleiding	501.981	421.625
Software	247.852	170.717
	816.500	592.343
<i>Materiële vaste activa</i>		
Bedrijfsgebouwen en terreinen	1.299.812	1.314.073
Overige vaste bedrijfsmiddelen	1.598.232	1.492.924
	2.898.044	2.806.997
<i>Financiële vaste activa</i>		
Effecten	9.565.978	9.097.197
	13.280.522	12.496.537
Totaal vaste activa	13.280.522	12.496.537
Vlottende activa		
<i>Voorraden</i>	14.645	12.643
<i>Vorderingen</i>		
Debiteuren	1.083.242	803.695
Belastingen en sociale premies	0	0
Overige vorderingen en overlopende activa	1.066.666	657.680
	2.149.908	1.461.375
<i>Liquide middelen</i>	3.086.456	3.767.429
	5.251.009	5.241.447
Totaal vlottende activa	5.251.009	5.241.447
	18.531.531	17.737.984

	31 december 2023	31 december 2022
PASSIVA		
	<hr/>	<hr/>
Groepsvermogen	13.417.373	13.319.736
Voorzieningen	316.911	488.352
Kortlopende schulden		
Crediteuren	864.654	731.096
Belastingen en sociale premies	868.785	472.134
Overige schulden en overlopende	3.063.808	2.726.666
	<hr/>	<hr/>
	4.797.247	3.929.896
	<hr/>	<hr/>
	18.531.531	17.737.984

1.2 Geconsolideerde staat van baten en lasten over 2023

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Baten		
Contributies	11.656.856	10.713.382
Omzet producten en diensten	14.620.516	13.604.978
	<u>26.277.372</u>	<u>24.318.360</u>
Lasten		
Personeelskosten	17.708.674	16.780.707
Exploitatiekosten	6.482.266	5.760.520
Automatiseringskosten	1.171.328	1.383.611
Huisvestingskosten	679.925	492.866
Afschrijvingskosten	820.947	683.686
	<u>26.863.139</u>	<u>25.101.390</u>
Bedrijfsresultaat	-585.767	-783.030
Resultaat uit financiële baten en lasten	553.244	-1.017.527
Bijzonder baten en lasten	-83.027	-90.979
Netto-resultaat (voor belastingen)	-115.550	-1.891.536
Vennootschapsbelasting	<u>0</u>	<u>0</u>
Netto-resultaat (na belastingen)	<u>-115.550</u>	<u>-1.891.536</u>

1.3 Kasstroomoverzicht over 2023

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Netto-resultaat	-115.550	-1.891.536
<i>Aanpassingen voor:</i>		
Afschrijvingen op immateriële en vaste activa	820.947	683.686
Waardeveranderingen van beleggingen	<u>-376.249</u>	<u>1.097.871</u>
	444.698	1.781.557
<i>Veranderingen in werkkapitaal:</i>		
Vorraden	-2.002	-2.094
Debiteuren	-279.547	-125.058
Overige vorderingen	-408.986	448.883
Crediteuren	133.558	-661.141
Overige schulden en voorzieningen	<u>562.352</u>	<u>246.014</u>
	<u>5.375</u>	<u>-93.396</u>
Kasstroom uit bedrijfsoperaties	334.523	-203.375
Kasstroom uit operationele activiteiten	334.523	-203.375
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investerings en desinvesteringen (im)materiële vaste activa	-1.136.151	-953.825
Investerings en desinvesteringen financiële vaste activa	<u>120.655</u>	<u>240.323</u>
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-1.015.495	-713.502
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Netto-kasstroom	<u>-680.973</u>	<u>-916.877</u>
Mutatie geldmiddelen	-680.973	-916.877
	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Verloop mutatie geldmiddelen		
<i>Het verloop van de geldmiddelen is als volgt:</i>		
Stand per begin boekjaar	3.767.429	4.684.308
Mutatie gedurende boekjaar	<u>-680.973</u>	<u>-916.877</u>
Stand per einde boekjaar	<u>3.086.456</u>	<u>3.767.429</u>

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode

Leden van de KNMP per 31 december 2023

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Gevestigde apothekers openbare apotheek	1.941	1.959
Tweede apothekers openbare apotheek	1.089	1.057
Apothekers werkzaam in ziekenhuis	677	691
Industrieapothekers	165	187
Apotheker Geneesmiddel & Maatschappij	538	572
Apothekers NP	<u>1.092</u>	<u>1.123</u>
	5.502	5.589
Totaal generaal		
Waarvan verblijvend in het buitenland	152	152

1.4 Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 2023

1.4.1 Toelichting algemeen

De KNMP bevordert een optimale, wetenschappelijk gefundeerde, innovatieve, farmaceutische patiëntenzorg door apothekers. Vanuit deze ambitie behartigt de KNMP de belangen van alle apothekers en apotheken.

De vereniging Koninklijke Nederlandse Maatschappij ter bevordering der Pharmacie (kortweg: vereniging KNMP) is opgericht op 23 april 1842 en is statutair gevestigd in Den Haag, Alexanderstraat 11, KvK nr. 40409373.

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving en de wettelijke bepalingen zoals opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW.

Alle bedragen in deze jaarrekening luiden in Euro's tenzij anders vermeld.

1.4.2 Grondslagen van consolidatie

In de geconsolideerde jaarrekening 2023 zijn de financiële gegevens opgenomen van de vereniging KNMP en haar groepsmaatschappijen, alle gevestigd in Den Haag. Deze worden gevormd door de 100%-deelneming in KNMP Holding B.V. en haar drie 100%-deelnemingen in Z-Index B.V., SID B.V., en ORIA B.V., alsmede de Stichting Farmaceutische Kengetallen. Het gestort kapitaal van Z-Index B.V. en SID B.V. bedraagt € 18.151 en van ORIA B.V. € 18.000. De deelnemingen zijn gewaardeerd tegen netto-vermogenswaarde.

1.4.3 Grondslagen van waardering

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs, verminderd met afschrijvingen die zijn gebaseerd op de economische levensduur van het actief. Het afschrijvingspercentage is vastgesteld op 10%-33% voor kantoorinventaris en installaties, 20%-50% voor computerapparatuur, voor gebouwen 0% en verbouwingen 10%-20% en 20% voor bedrijfsauto's na aftrek van een restwaarde van 16%.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs onder aftrek van afschrijvingen. Er wordt rekening gehouden met bijzondere waardeverminderingen; dit is het geval als de boekwaarde van het actief (of van de kasstroom genererende eenheid waartoe het behoort) hoger is dan de realiseerbare waarde ervan. De onder deze post opgenomen bedragen betreffen de kosten van software alsmede de aan derden vergoede bedragen voor de ontwikkeling en implementatie hiervan en de kosten van het vernieuwen van de opleiding tot openbaar apotheker. Afschrijvingen geschieden op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs. Het gehanteerde afschrijvingspercentages bedragen 20% voor de software en 25% voor de ontwikkelingskosten van de opleiding.

Financiële vaste activa

Effecten

De effecten betreffen onder meer ter beurze genoteerde obligaties die zijn gewaardeerd tegen de marktwaarde. De obligatiefondsen en de overige effecten zijn eveneens gewaardeerd tegen de marktwaarde. De obligatiefondsen en

de overige effecten zijn eveneens gewaardeerd tegen de marktwaarde. Ongerealiseerde koersresultaten worden verwerkt via de herwaarderingsreserve voor zover de marktwaarde de verkrijgingsprijs van de individuele stukken, vermeerderd met de waarde van de individuele herwaarderingsreserve aan het begin van het boekjaar, te boven gaat.

Vlottende activa

Vorraden

De voorraden worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs dan wel lagere marktwaarde, onder aftrek van een voorziening voor incurantie

Vorderingen en overlopende activa

De debiteuren en overige vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde onder aftrek van een voorziening voor mogelijke oninbaarheid.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en direct opeisbare deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Groepsvermogen

Onder het eigen vermogen worden de algemene reserves en de herwaarderingsreserve gepresenteerd.

De algemene reserve bestaat uit de reserves die ter vrije beschikking staan van de vereniging. Deze herwaarderingsreserve bestaat uit de herwaardering voor de per ultimo ongerealiseerde koersresultaten op de effecten.

Voorzieningen

Een voorziening wordt gevormd voor verplichtingen waarvan het waarschijnlijk is dat zij zullen moeten worden afgewikkeld en waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten. De omvang van de voorziening wordt bepaald door de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de desbetreffende verplichtingen en verliezen per balansdatum af te wikkelen. Voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij anders vermeld.

Overige activa en passiva

Voor zover in het bovenstaande niet anders is aangegeven, worden activa en passiva gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs

1.4.4 Waarderingsgrondslag continuïteit

Onze sterke positie in de markt, de goede liquiditeit- en solvabiliteitspositie en onze inventiviteit zal de continuïteit van de organisatie borgen. Ten tijde van de opmaak van de jaarrekening is de inschatting van de directie dat, op basis van de opgestelde scenario analyses, er geen risico's zijn in relatie tot de continuïteit van de onderneming. Derhalve zijn de waarderingsgrondslagen gebaseerd op duurzame voortzetting van de bedrijfsactiviteiten.

1.4.5 Grondslagen van resultaatbepaling

Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de contributiebaten en overige opbrengsten over het boekjaar enerzijds en de bedrijfskosten anderzijds. De opbrengsten en kosten worden verantwoord in het jaar waarop deze betrekking hebben. Voor zover kosten specifiek betrekking hebben op opbrengsten in enig jaar, worden deze toegerekend aan het jaar waarin de opbrengsten worden verantwoord. Verliezen worden genomen zodra zij voorzienbaar zijn en de hoogte ervan betrouwbaar kan worden geschat.

Contributies

Opbrengsten uit hoofde van contributie worden in het exploitatieoverzicht als baten, in het boekjaar waar zij betrekking op hebben, opgenomen voor de reële waarde van het ontvangen of te ontvangen bedrag conform de geldende contributiesystematiek.

Omzet producten en diensten

Opbrengsten uit de verkoop van producten worden opgenomen in de baten tegen de reële waarde van de ontvangen of te ontvangen vergoeding, na aftrek van retouren en tegemoetkomingen of eventuele kortingen.

Opbrengsten uit hoofde van verleende diensten worden in het exploitatieoverzicht als baten opgenomen naar rato van het stadium van voltooiing van de transactie op verslagdatum. Het stadium van voltooiing wordt bepaald aan de hand van beoordelingen van de verrichte werkzaamheden

(Overheids)subsidies

(Overheids)subsidies worden aanvankelijk in de balans opgenomen als vooruit ontvangen baten, zodra er redelijke zekerheid bestaat dat zij zullen worden ontvangen en dat de vereniging zal voldoen aan de daaraan verbonden voorwaarden. Subsidies ter compensatie van door de vereniging gemaakte kosten worden systematisch als opbrengsten in het exploitatieoverzicht opgenomen in dezelfde periode als die waarin de kosten worden gemaakt. Subsidies ter compensatie van de vereniging voor de kosten van een actief worden systematisch in de exploitatierekening opgenomen gedurende de gebruiksduur van het actief.

Baten uit hoofde van ontvangen subsidies worden verantwoord in de periode tot de hoogte van de kosten die in die periode uit hoofde van de gesubsidieerde activiteiten zijn gemaakt. Vooruitontvangen voorschotten voor gesubsidieerde activiteiten worden als kortlopende schuld op de balans verantwoord.

Pensioenen

KNMP neemt deel aan een pensioenregeling bij Stichting Pensioenfonds Medewerkers Apotheken die gekwalificeerd wordt als een toegezegde bijdrageregeling. Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting op de balans opgenomen. Als betaalde premies verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgeno-

men ter hoogte van de verwachte terugbetaling van het fonds. Verder wordt op balansdatum een voorziening opgenomen voor bestaande additionele verplichtingen voor het fonds en de werknemers, indien het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling van die verplichtingen een uitstroom van middelen zal plaatsvinden en de omvang van de verplichtingen betrouwbaar kan worden geschat.

Het al dan niet bestaan van additionele verplichtingen wordt beoordeeld aan de hand van de uitvoeringsovereenkomst met het fonds, de pensioenovereenkomst met de werknemers en andere (expliciete of impliciete) toezeggingen aan de werknemers. De voorziening wordt gewaardeerd tegen de beste schatting van de contante waarde van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen op balansdatum af te wikkelen.

Afschrijvingen

De afschrijvingen worden lineair berekend op basis van de onder de grondslagen van waardering vermelde economische levensduur.

Vennootschapsbelasting

De vennootschapsbelasting wordt berekend op basis van het verantwoorde resultaat, rekening houdend met fiscaal vrijgestelde posten en geheel of gedeeltelijk niet-aftrekbare kosten. Bij de fiscale winstbepaling bestaan tevens verschillen met de commerciële grondslagen ten aanzien van de waardering van financiële vaste activa (effecten); voor tijdelijke verschillen tussen het commerciële en fiscale eigen vermogen wordt geen voorziening voor latente belastingverplichtingen meer gevormd aangezien de verwachting is dat de toekomstige fiscale winsten nihil zijn. Om die reden wordt tevens geen latente vordering voor aanwezige compensabele verliezen gevormd.

1.4.6 Toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2023

Immateriële vaste activa	Ontwikkelkosten			Totaal
	Goodwill	Opleiding	Software	
Boekwaarde per 1 januari 2023	0	421.625	170.718	592.343
Investerings (per saldo)	100.000	225.028	145.403	470.431
Desinvestering aanschafwaarde	0	0	0	0
Desinvesteringen cum. afschrijvingen	0	0	0	0
Afschrijvingen	-33.333	-144.672	-68.269	-246.275
Boekwaarde per 31 december 2023	66.667	501.981	247.852	816.501
Aanschafwaarde	100.000	716.836	1.624.896	2.441.732
Cumulatieve afschrijving	-33.333	-214.854	-1.377.044	-1.625.231
Boekwaarde per 31 december 2023	66.667	501.981	247.852	816.501

De ontwikkelkosten voor de opleiding betreffen de kosten van de vernieuwing van het curriculum voor de opleiding tot openbaar apotheker. Deze kosten worden over de periode van 2 opleidingscycli afgeschreven (4 jaar).

Materiële vaste activa	Bedrijfsgebouwen en terreinen	Kantoorinventaris en installaties	Hardware	Auto's	Materiële vaste activa in uitvoering	Totaal
Boekwaarde per 1 januari 2023	1.314.073	888.742	562.517	8.065	33.600	2.806.997
Investerings (per saldo)	114.020	380.330	206.217	0	-33.600	666.966
Desinvesteringen aanschafwaarde	0	-2.419	0	0	0	-2.419
Desinvesteringen cum. afschrijvingen	0	1.172	0	0	0	1.172
Afschrijvingen	-128.280	-221.896	-224.496	0	0	-574.673
Boekwaarde per 31 december 2023	1.299.812	1.045.929	544.238	8.065	0	2.898.044
Aanschafwaarde	4.546.850	4.532.934	3.248.331	66.236	0	12.394.350
Cumulatieve afschrijving	-3.247.037	-3.487.005	-2.704.093	-58.171	0	-9.496.306
Boekwaarde per 31 december 2023	1.299.812	1.045.929	544.238	8.065	0	2.898.044

De WOZ-waarde van de grond en gebouwen aan de Alexanderstraat te Den Haag bedroeg per 1 januari 2022 € 5,89 miljoen. De WOZ-waarde per 1 januari 2023 is nog niet ontvangen. De initiele aanschafwaarde van de grond en gebouwen zijn per heden afgeschreven tot de restwaardewaarde, zijnde de waarde van de grond. De afschrijvingen (en investeringen) hebben dan ook alleen betrekking op recent uitgevoerde verbouwingen. De WOZ-waarde van de grond en gebouwen aan de Foksdiep 6 te Urk bedraagt per 1 januari 2023 € 187.000.

Financiële vaste activa

<i>Effecten</i>	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Stand per 1 januari	9.097.197	11.250.309
Bij: Aankopen	1.797.884	147.197
Af: Verkopen	-1.918.539	-387.520
Afwaardering	376.249	-1.097.871
Opwaardering naar herwaarderingsreserve	213.187	-814.918
Stand per 31 december	<u>9.565.978</u>	<u>9.097.197</u>

Voorraden

De voorraden per balansdatum betreffen courante folders en vaktechnische uitgaven.

Vorderingen

<i>Overige vorderingen en overlopende activa</i>	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>
Vooruitbetaalde kosten	832.695	463.768
Te ontvangen interest	21.925	22.782
Te factureren omzet	48.057	65.052
Gelieerde stichtingen en verenigingen	0	0
Overige vorderingen	163.989	106.078
	<u>1.066.666</u>	<u>657.680</u>

De looptijd van de vorderingen en overlopende activa is korter dan 1 jaar.

Liquide middelen

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>
Spaartegoeden en deposito's	1.828.542	1.072.026
ING Bank N.V.	999.362	2.436.504
Rabobank	256.902	257.624
Overige, incl. gelden onderweg	1.650	1.275
	<u>3.086.456</u>	<u>3.767.429</u>

De spaartegoeden en deposito's zijn kortlopend van aard en staan ter vrije beschikking van de organisatie.

Groepsvermogen

In de Algemene Vergadering van juni 2022 zijn de financiële kaders van de vereniging vastgesteld voor de jaren 2023 tot en met 2025. Deze kaders voorzien onder meer in een handhaving van de algemene reserve tot maximaal 85% van de personele kosten in enig jaar. Het surplus ultimo 2023 staat in beginsel ter beschikking aan de (zakelijke) leden.

Groepsvermogen

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
<i>Herwaarderingsreserve</i>		
Stand per 1 januari	750.639	1.565.557
Herwaardering/afwaardering effecten	213.187	-814.918
Stand per 31 december	<u>963.826</u>	<u>750.639</u>

Deze reserve betreft de herwaardering voor de per ultimo ongerealiseerde koersresultaten op de effecten.

Algemene reserve

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Stand per 1 januari	14.460.633	14.922.009
Af/Bij: resultaat voorgaand boekjaar	-1.891.536	-461.376
Stand per 31 december	<u>12.569.097</u>	<u>14.460.633</u>

Onverdeeld resultaat

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Stand per 1 januari	-1.891.536	-461.376
Bij/Af: volgens resultaat bestemming	1.891.536	461.376
	0	0
Bij/Af: resultaat boekjaar	-115.550	-1.891.536
Stand per 31 december	<u>-115.550</u>	<u>-1.891.536</u>
Totaal groepsvermogen	<u>13.417.373</u>	<u>13.319.736</u>

Volgens de waarderingsgrond slagen voor de financiële activa worden de effecten gewaardeerd tegen marktwaarde. De ongerealiseerde koersresultaten worden verwerkt via de herwaarderingsreserve voor zover de marktwaarde van de individuele stukken de verkrijgingsprijs te boven gaat.

Voorzieningen

	Reorganisatie voorziening	Langdurig ziekengeld	Jubilea	Vitaliteits- budget	Totaal
Stand per 1 januari	117.311	100.225	240.816	30.000	488.352
Af: Onttrekkingen	-185.458	-19.888	-24.843		-230.189
Bij: Dotatie ten laste van resultaat boekjaar	54.947			3.800	58.747
Stand per 31 december	-13.200	80.337	215.973	33.800	316.911

De verplichtingen wegens arbeidsongeschiktheid zijn opgenomen tegen de contante waarde met een rekenrente van 2%. Het kortlopende deel van de verplichtingen wegens langdurig ziekengeld, ad € 13.200, is opgenomen onder de kortlopende schulden en overlopende passiva.

Kortlopende schulden

<i>Belastingen en sociale premies</i>	31-12-23	31-12-22
Afdracht Loonheffing	436.244	429.614
Afdracht Omzetbelasting	432.541	42.520
	868.785	472.134
	31-12-23	31-12-22
<i>Overige schulden en overlopende passiva</i>		
Personele verplichtingen	1.307.862	1.286.327
Gelieerde stichtingen en verenigingen	19.064	9.089
Diverse schulden en overlopende passiva	1.736.882	1.431.249
	3.063.808	2.726.664

De personele verplichtingen betreffen hoofdzakelijk opgebouwde verlofrechten en vakantiegeld.

1.4.7 Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten over 2023

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Contributies	11.656.856	10.713.382
	<u>11.656.856</u>	<u>10.713.382</u>

Stijging van de contributieopbrengsten is een gevolg van een tariefstijging in de zakelijke contributie en een toename van het aantal leden.

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Omzet producten en diensten		
Diensten	13.040.586	11.907.653
Producten	588.363	747.132
Subsidies	991.567	950.193
	<u>14.620.516</u>	<u>13.604.978</u>

De verantwoorde subsidies zijn alle ontvangen projectsubsidies. Deze zijn ter compensatie van door de vereniging gemaakte kosten en worden systematisch als opbrengsten in het exploitatieoverzicht opgenomen in dezelfde periode als die waarin de kosten worden gemaakt. Er zijn projectsubsidies ontvangen van het Ministerie van VWS, het CBR en de Europese Unie.

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Personeelskosten		
Salarissen	12.369.245	11.643.902
Sociale lasten	1.799.587	1.669.616
Pensioenlasten	1.851.952	1.876.821
Overige personeelskosten	1.687.890	1.590.368
	<u>17.708.674</u>	<u>16.780.707</u>

Personeelsbestand

Gedurende 2023 heeft de KNMP inclusief groepsmaatschappijen gemiddeld 165,6 fte (2022: 161,2) werknemers, uitgedrukt in fulltime equivalenten, in dienst.

Alle medewerkers zijn in dienst van KNMP Holding B.V..

Honorarium bestuurders

Het totale honorarium van de leden van het KNMP bestuur bedroeg in 2023 € 279.200 (2022: € 276.519).

Het honorarium van de bestuurders wordt via een managementfee mede doorbelast aan de vereniging KNMP.

Financiële baten en lasten

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Rente obligaties	47.120	48.908
Rente deposito's en spaartegoeden	38.263	-30.302
Koersresultaat effecten	376.249	-1.097.871
Vermogensbeheerkosten	-26.151	-30.514
Overige	<u>117.763</u>	<u>92.253</u>
	<u>553.244</u>	<u>-1.017.527</u>

Vennootschapsbelasting

De resultaten van de vereniging KNMP zijn vrijgesteld van vennootschapsbelasting. KNMP Holding B.V. vormt tezamen met haar 100%-deelnemingen Z-Index B.V., SID B.V. en ORIA B.V. een fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting. De effectieve belastingdruk over 2023 is nihil door het verrekenbare verlies uit eerdere jaren, de vrijstelling van de resultaten van de vereniging KNMP, de fiscale eenheid KNMP Holding BV én vanwege de verwachting dat de toekomstige fiscale winsten nihil zullen zijn. Definitieve aanslagen zijn opgelegd tot en met 2022.

Het effectieve belastingtarief, berekend als zijnde de belastinglast gedeeld door het resultaat vóór belastingen, bedraagt 0%. Het toepasselijke belastingtarief van KNMP Holding B.V. / gewogen gemiddelde belastingtarief, wat is berekend op basis van de resultaten vóór belastingen, bedraagt 23%.

1.4.8 Financiële verplichtingen

Huurverplichtingen

Er zijn geen huurverplichtingen.

Leaseverplichtingen

De leaseverplichtingen inzake bedrijfsauto's bedraagt per 31 december 2023 € 139.749 (< 1 jaar € 75.327, 1 - 5 jaar € 64.423) Het betreft hier operational leaseverplichtingen.

1.4.9 Voorwaardelijke verplichtingen

Aansprakelijkheid voor deelnemingen

KNMP Holding B.V. heeft zich hoofdelijk aansprakelijk gesteld voor de rechtshandelingen van haar deelnemingen in SID B.V. en Z-Index B.V. door het afgeven van een aansprakelijkheidsverklaring ex art 403 BW 2:9. De vereniging vormt samen met haar groepsmaatschappijen een fiscale eenheid voor de omzetbelasting en is uit dien hoofde mede hoofdelijk aansprakelijk voor alle hieruit voortvloeiende verplichtingen.

1.4.10 Resultaatbestemming

Vaststelling resultaatbestemming 2022

In de Algemene Vergadering van 28 juni 2023 is het voorstel resultaatbestemming 2022, zoals opgenomen in de toelichting van de jaarrekening 2022, onveranderd vastgesteld. Deze resultaatbestemming is aldus in de jaarrekening 2023 verwerkt.

Voorstel resultaatbestemming 2023

Het bestuur van de KNMP stelt voor het negatieve resultaat over 2023 ten laste te brengen van de algemene reserve. Daarnaast zal een bedrag ter grootte van € 250.000,- worden bestemd ter financiering van overlopende reeds in 2023 aangegane projectverplichtingen.

1.4.11 Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich na balansdatum geen gebeurtenissen voorgedaan die een majeur effect op de cijfers van 2023 hebben gehad.

1.4.12 Overige gegevens

Statutaire bepalingen inzake resultaatbestemming

Conform artikel 28 lid b van de statuten wordt de jaarrekening van de vereniging KNMP vastgesteld door de Algemene Vergadering. Er zijn geen statutaire bepalingen inzake resultaatbestemming.

ENKELVOUDIGE JAARREKENING 2023

2.1 Enkelvoudige balans per 31 december 2023

(Vóór verwerking resultaatbestemming)

ACTIVA	31 december 2023	31 december 2022
Vaste activa		
<i>Materiële vaste activa</i>		
Bedrijfsgebouwen en terreinen	1.020.175	1.019.585
Overige vaste bedrijfsmiddelen	<u>144.620</u>	<u>79.782</u>
	1.164.795	1.099.367
<i>Financiële vaste activa</i>		
Effecten	2.000.711	1.869.961
Deelneming	<u>467.310</u>	<u>1.271.941</u>
	2.468.021	3.141.902
Totaal vaste activa	<u>3.632.816</u>	<u>4.241.269</u>
VLOTTENDE ACTIVA		
<i>Vorderingen</i>		
Groepsmaatschappijen	9.129.797	7.819.420
Overige vorderingen en overlopende Activa	<u>73.363</u>	<u>117.648</u>
	9.203.160	7.937.068
<i>Liquide middelen</i>	<u>584.639</u>	<u>1.145.403</u>
Totaal vlottende activa	<u>9.787.799</u>	<u>9.082.471</u>
	<u>13.420.615</u>	<u>13.323.740</u>

PASSIVA	<u>31 december 2023</u>	<u>31 december 2022</u>
Eigen vermogen		
Herwaarderingsreserve	963.826	750.639
Algemene reserve	12.569.097	14.460.633
Onverdeeld resultaat	<u>-115.550</u>	<u>-1.891.536</u>
Totaal eigen vermogen	13.417.373	13.319.736
Kortlopende schulden	<u>3.242</u>	<u>4.004</u>
	<u>13.420.615</u>	<u>13.323.740</u>

2.2 Enkelvoudige staat van baten en lasten over 2023

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Resultaat deelneming (na belastingen)	-996.358	-2.401.214
Overige baten en lasten (na belastingen)	<u>880.808</u>	<u>509.678</u>
Netto-resultaat (na belastingen)	<u>-115.550</u>	<u>-1.891.536</u>

2.3 Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening 2023

2.3.1 Toelichting algemeen

De posten uit de balans en de staat van baten en lasten zijn toegelicht in de geconsolideerde balans en staat van baten en lasten. Conform de vigerende grondslagen voor financiële verslaggeving is de enkelvoudige jaarrekening vereenvoudigd ingericht.

Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

De grondslagen voor waardering van activa en passiva en de resultaatbestemming zijn gelijk aan die voor de geconsolideerde balans en staat van baten en lasten, tenzij anders vermeld.

Deelnemingen met invloed van betekenis

Deelnemingen waarin invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd volgens de vermogensmutatiemethode op basis van de nettovermogenswaarde. Indien waardering tegen nettovermogenswaarde niet kan plaatsvinden doordat de hiervoor benodigde informatie niet kan worden verkregen, wordt de deelneming gewaardeerd volgens het zichtbaar eigen vermogen. Bij de vaststelling of er sprake is van een deelneming waarin de onderneming invloed van betekenis uitoefent op het zakelijke en financiële beleid, wordt het geheel van feitelijke omstandigheden en contractuele relaties (waaronder eventuele potentiële stemrechten) in aanmerking genomen. Bij de bepaling van de nettovermogenswaarde worden de waarderingsgrondslagen van de onderneming gehanteerd.

Aandeel in resultaat van ondernemingen waarin wordt deelgenomen

Het aandeel in het resultaat van ondernemingen waarin wordt deelgenomen omvat het aandeel van de groep in de resultaten van deze deelnemingen, bepaald op basis van de grondslagen van de groep. Resultaten op transacties, waarbij overdracht van activa en passiva tussen de groep en de niet-geconsolideerde deelnemingen en tussen niet-geconsolideerde deelnemingen onderling heeft plaatsgevonden, zijn niet verwerkt voor zover deze als niet gerealiseerd kunnen worden beschouwd. De resultaten van deelnemingen die gedurende het boekjaar zijn verworven of afgestoten worden vanaf het verwervingsmoment respectievelijk tot het moment van afstoting verwerkt in het resultaat van de groep.

2.3.2 Financiële vaste activa

Deelneming

De 100% deelneming in KNMP Holding B.V. is gewaardeerd tegen de netto-vermogenswaarde.

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Stand per 1 januari	1.271.941	4.362.481
Herwaardering effecten bij deelneming	191.728	-689.326
Netto-resultaat boekjaar	<u>-996.358</u>	<u>-2.401.214</u>
Stand per 31 december	<u>467.310</u>	<u>1.271.941</u>

2.3.3 Eigen vermogen

<i>Herwaarderingsreserve</i>	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Stand per 1 januari	750.639	1.565.557
Mutatie boekjaar	<u>213.187</u>	<u>-814.918</u>
Stand per 31 december	<u>963.826</u>	<u>750.639</u>

Deze reserve betreft de herwaardering voor de per ultimo ongerealiseerde koersresultaten op de effecten.

<i>Algemene reserve</i>	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Stand per 1 januari	14.460.633	14.922.009
Af/bij: resultaat voorgaand boekjaar	<u>-1.891.536</u>	<u>-461.376</u>
Stand per 31 december	<u>12.569.097</u>	<u>14.460.633</u>

<i>Onverdeeld resultaat</i>	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Stand per 1 januari	-1.891.536	-461.376
Resultaat bestemming	<u>1.891.536</u>	<u>461.376</u>
	0	0
Resultaat boekjaar	<u>-115.550</u>	<u>-1.891.536</u>
Stand per 31 december	<u>-115.550</u>	<u>-1.891.536</u>
Totaal eigen vermogen	<u>13.417.373</u>	<u>13.319.736</u>

2.3.4 Personeel

De vereniging KNMP heeft in 2023 geen personeel in dienst.

3. Overige gegevens

3.1 Statutaire bepalingen inzake resultaatbestemming

Conform artikel 28 lid b van de statuten wordt de jaarrekening van de vereniging KNMP vastgesteld door de Algemene Vergadering. Er zijn geen statutaire bepalingen inzake resultaatbestemming.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van vereniging Koninklijke Nederlandse Maatschappij ter bevordering der Pharmacie

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2023 van Koninklijke Nederlandse Maatschappij ter bevordering der Pharmacie ("KNMP") te Den Haag gecontroleerd. De jaarrekening omvat de geconsolideerde en de enkelvoudige jaarrekening.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van KNMP op 31 december 2023 en van het resultaat over 2023 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

De jaarrekening bestaat uit:

1. De geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2023.
2. De geconsolideerde en enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2023.
3. De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van KNMP zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel moet in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Controleaanpak continuïteit

Zoals toegelicht in het onderdeel 'Continuïteit' op pagina 28 van de jaarrekening, heeft het bestuur zijn continuïteitsbeoordeling voor de periode van twaalf maanden na opmaken van de jaarrekening uitgevoerd en geen gebeurtenissen of omstandigheden geïdentificeerd die twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van de entiteit om haar continuïteit te handhaven (hierna: continuïteitsrisico's).

Onze werkzaamheden om de continuïteitsbeoordeling van het bestuur te evalueren omvatten onder andere:

- ▶ Kennis nemen van en het toetsen van de redelijkheid van de uitgangspunten van het bestuur voor de opgestelde continuïteitsveronderstelling en begroting voor de periode van 12 maanden vanaf de datum van opmaken van de jaarrekening.
- ▶ Het inwinnen van inlichtingen bij het bestuur over aan de continuïteitsveronderstelling liggende uitgangspunten en de inschatting van de risico's na de door het bestuur verrichtte continuïteitsbeoordeling.

Uit onze werkzaamheden blijkt dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is en er geen continuïteitsrisico's zijn geïdentificeerd.

Controleaanpak frauderisico's

Wij hebben risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang op de jaarrekening die het gevolg is van fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in de entiteit en haar omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop het bestuur toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan. Wij verwijzen naar pagina 30 van het bestuursverslag waarin het bestuur zijn frauderisicoanalyse heeft opgenomen.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder het personeelshandboek waarin de gedrags- en beroepsregels gemeld staan. Wij hebben de opzet en het bestaan van de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's. Significante tekortkomingen inzake de interne beheersing hebben wij schriftelijk gecommuniceerd met het bestuur en de raad van commissarissen.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa, omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze frauderisicofactoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving. Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het bestuur. Uit onze werkzaamheden volgden geen signalen of vermoedens van fraude die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang.

De door ons geïdentificeerde frauderisico's en uitgevoerde specifieke werkzaamheden zijn als volgt:

Frauderisico	Controlewerkzaamheden en waarnemingen
<p><i>Doorbreking interne beheersing door het bestuur</i></p> <p>Het bestuur bevindt zich in een positie om fraude te plegen, omdat het de mogelijkheid heeft administratieve vastleggingen te manipuleren en frauduleuze financiële overzichten op te stellen door interne beheersingsmaatregelen te doorbreken die anderszins effectief lijken te werken.</p> <p>Daarom besteden wij bij al onze controles aandacht aan het risico van het doorbreken van maatregelen van interne beheersing door het bestuur bij:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn gemaakt. - Significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsuitoefening. 	<p>Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing in de processen voor het genereren en verwerken van journaalposten en het maken van schattingen, uitgaande van een risico op doorbreking van dat proces. We hebben het proces rondom de totstandkoming van financiële verslaggeving beoordeeld en de opzet en implementatie geëvalueerd van de relevante interne beheersingsmaatregelen.</p> <p>Tevens hebben wij specifieke aandacht gegeven aan de toegangsbeveiligingen in het IT-systeem en de mogelijkheid dat hierin functiescheiding kan worden doorbroken.</p> <p>Wij hebben journaalposten geselecteerd op basis van risicocriteria, zoals memoriaalboekingen. Hierop zijn controlewerkzaamheden verricht, waarbij wij tevens aandacht hebben besteed aan significante transacties buiten de normale bedrijfsuitoefening.</p> <p>Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude ten aanzien</p>

	van het doorbreken van de interne beheersing door het bestuur.
--	--

Frauderisico	Controlewerkzaamheden en waarnemingen
<p><i>Frauderisico in het inkoopproces</i></p> <p>De omvang van KNMP brengt met zich mee dat de administratieve organisatie en interne beheersing niet op alle onderdelen geoptimaliseerd is en daardoor niet altijd effectief is. Hierdoor is een risico aanwezig op het onrechtmatig onttrekken van middelen via de bankapplicatie of het onrechtmatig muteren van crediteurenstamgegevens. Om die reden hebben wij aan dit risico significante aandacht besteed.</p>	<p>Als gevolg van de tekortkomingen in de interne beheersing rondom de betalingsorganisatie, in samenhang met het risico op muteren van crediteurenstamgegevens, konden wij niet op de interne beheersing steunen. Onze bevindingen rondom de administratieve organisatie en interne beheersing hebben wij schriftelijk aan het management gerapporteerd.</p> <p>Om het risico op onrechtmatige onttrekkingen te ondervangen hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wij hebben aan de hand van een overzicht van betalingsrechten van de bank vastgesteld dat de bevoegdheid voor het doen zelfstandige betalingen beperkt is tot één/enkele kernfunctionaris(sen) en is. - Wij hebben een download ontvangen van de banktransacties (CAMT053-bestand). Dit bestand hebben wij integraal geanalyseerd op betalingen die kunnen worden gerelateerd aan de kernfunctionaris. <p>Ten aanzien van de crediteurenstamgegevens hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wij hebben een download ontvangen van de banktransacties (BTA). Dit bestand hebben wij integraal geanalyseerd op meerdere rekeningnummers per crediteuren en aangesloten met onderbouwende documentatie. <p>Tevens hebben we het bestaan van de kosten vastgesteld aan de hand van documentatie waaruit de prestatielevering blijkt.</p>

	Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor frauduleuze onttrekkingen of vermoedens daarvan.
<p><i>Risico op frauduleuze financiële verslaggeving inzake de opbrengstverantwoording</i></p> <p>Op grond van onze beroepsregels gaan wij uit van een verondersteld frauderisico ten aanzien van de opbrengstverantwoording.</p> <p>Zoals bij het eerste risico aangegeven bevindt het bestuur zich in een unieke positie om fraude te plegen, waardoor er een verhoogd risico op doorbreking van interne controlemaatregelen bestaat.</p> <p>Ten aanzien van de opbrengstverantwoording onderkennen wij een verhoogd risico dat het bestuur middels niet routinematige handmatige journaalposten niet bestaande opbrengsten verantwoordt.</p>	<p>Wij hebben journaalposten geselecteerd op basis van risicocriteria, namelijk memoriaalboekingen in de opbrengsten. Hierop zijn controlewerkzaamheden verricht, waarbij wij tevens aandacht hebben besteed aan significante transacties buiten de normale bedrijfsuitoefening.</p> <p>Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude ten aanzien van de juistheid van de opbrengstverantwoording.</p>

C. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- ▶ Het bestuursverslag.
- ▶ De overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- ▶ Met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.
- ▶ Alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

D. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- ▶ Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico

dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

- ▶ Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vennootschap.
- ▶ Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- ▶ Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- ▶ Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- ▶ Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen. Bepalend hierbij zijn de omvang en het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten. Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de volledige financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Utrecht, 23 mei 2024

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

w.g.
R. de Groot RA

KNMP
Alexanderstraat 11
2514 JL Den Haag
070 373 73 73
communicatie@knmp.nl
www.knmp.nl